

SAVED
MARRIAGES

57.909

0

USZK

OSZK

OSZAK

175

MARIÁNNA.

ELBESZÉLÉS.

IRTA

SAND GYÖRGY.

FORDITOTTA

JULIA.

KOLOZSVÁR.

STEIN JÁNOS TULAJDONA.

1876.

Ára 80 kr.

STEIN JÁNOS

erd. muzeum-egyleti könyvárusnál kaphatók:

- Abbe***** Az elátkozott. Regény. Francziából fordította Henter János. 4 k. 8-r. (VIII. 1108 l.) 4 frt.
- Aly bey.** Kelet tündérvilága, vagy Szaif Züliázán szultán. Arab rege. Fordította Orbán Balázs. 2 rész egy kötetben. 8-rét (VI. 195, 163 lap) kötve 2 frt.
Díszkiadás, 4 kőmetszetű képpel, gyönyörű színnyomatu borítékba kötve 3 frt.
- Bell Curren.** A tanár. Regény. Fordította Julia. 2 kötet. 8-rét (431 l.) 1 frt 80 kr.
- Bodor László.** Az elorzott végrendeletek. Eredeti regény. 2 rész egy kötetben, 8-rét. (132, 112 l.) 1 frt 20 kr.
- Dickens (Boz) Károly.** A tűzhely tücske. Elbeszélés. Fordította Julia. 8-rét. (155 l.) 80 kr.
— Twist Oliver, egy árva fiu pályája. Angolból fordította Gálszécsy Ödön. 2 rész, képekkel. 16-rét. (340, 373 l.) kötve 1 frt 20 kr.
- Dózsa Dániel.** Az északi fény. Regény, három kötetben. k. 8-rét (211, 256, 240 l.) 3 frt.
— Boronkay Margit. Történeti regény, két kötetben. k. 8 rét. (171, 172 l.) 2 frt.
— Oláh Judith. Történeti regény. k. 8-r. (230 l.) 1 frt 20 kr.
- Flygare Carlén Emilia.** Az öreg ur védenczei. Regény két kötetben. Fordította Julia. 2 f. 50 k.
- Halmágyi Sándor.** Elv és előítélet. Regény a magyar társadalomból. 8-rét. (263 l.) 1 frt 80 kr.

MARIÁNNA.

ELBESZÉLÉS.

IRTA

SAND GYÖRGY.

FORDITOTTA

JULIA.

KOLOZSVÁR.
STEIN JÁNOS TULAJDONA.

1876.

v)

57909

ELSŐ RÉSZ.

OSZK

I.

Vajjon mire gondolsz te ilyenkor szép ábrándozóné, midőn így kis szikár lovadon ülve, — mely inkább hasonlít sárga kecskéhez, mint délczeg paripához — végig haladsz a bokrokkal szegélyezett úton?

Midőn azt mondom szép . . . . nem mondok igazat, te nem vagy szép, erre igen kicsiny, igen halvány, igen jelentéktelen vagy! Külsődből hiányzik az elevenesség, a tűz s szemekben, melyek nagyok s éjfeketék, a lélek legparányibb szikrája sem csillog. Kérdem magamban, mi lehet célja e magános sétáknak, mindig alá s fel járva a zöld bokrok hosszában s a nélkül, hogy valaki jelenlétét gyantánád, ki figyelemmel kíséri mozdulataidat, miként távozol tőle s tűnsz fel ismét látbatárán?

Szemeidet merőn szegzed a puszta légbe, mintha a messzi távolban valamit keresnének

Tán gondolataid is ép oly messzi járnak, mint tekinteted; vagy tán szunnyadnak azok s lelked önmagába szállva mereng?

Ily magán-beszédet folytatott Andre Péter, miközben Chevreuse Mariánna kis lován ülve lépésben jött le a diófák alatti lejtőn, végig haladt a patak mentében s azután lassu vágatással távozott, hogy a sziklakanyarulatnál végkép eltűnjön.

Mariánna ugynevezett falusi kisasszony volt, birtokosnője egy igen jó állapotban levő majorháznak, hozzá tartozó gazdasággal, mely mintegy öt ezer frankot jövedelmezett neki évenként, mi e vidéken, kétszázezer frank tőkének felel meg. Ez az ottani körülményekhez képest elég szép hozomány volt s Mariánna jó partienak mondható és még is 25 éve daczára, ~~nem volt még férjhez mentve.~~

Azt mondták róla ismerősei: igen válogatos és nagy hajlammal bír a különczkődésre, mi környezete szemében nagyobb hibául tűnt fel, mintha valódi vétket követett volna el. Szemére vetették, hogy igen szereti a magánosságots nem birták felfogni, hogyan lehet az, hogy huszonkét éves korában árvaság-

ra jutva inkább itt lakik, mintsem elfogadná a városban levő rokonainak — egy nagynéne, két nagybátya, a többrendbeli unokatestvért nem is számítva — szives meghívását, kik örömmel fogadták volna őt házukhoz, elvállalták volna tartását, bevezetvén őt a nagy világba is, hol alkalma nyilhatnék, hozzá illő férjhezmenetelre.

Faille városa a Gouvre folyó mellett nem épen megvetendő hely volt. Négy ezer lakost számlált, köztük mintegy harmincz jómódu családot, százezertől háromezerezer frankig menő vagyonnal, azonkívül néhány régen feálló, igen jó hitelű kereskedő-házat, s általán igen tisztességes lakósságot, kik közül bármelyik örökös nő, ha még oly válogatós lett légyen is, választhatott volna élettársat magának.

Mariánna előbbre becsülte, magánosan élni napjait a szülőiről reá maradt falusi lakban, melyet azok jó karban hagytak hátra, elég kényelmes butorzattal; fekvése is igen kellemes volt, csaknem elszigetelten állt, körülvéve apró halmoktól és erdőségtől, négy kilomaternyire Faille városkától.

A vidék itt, Franciaország közepe felé, rendkívül csendesnek, elhagyottnak látszott, különösen ezelőtt ötven évvel, egyszerű elbeszélésünk idejében.

Emberemlékezet óta nem adta ott elő magát valamely megrázó eset, vagy borzalmas történet. Az egyszerű földmives csendes, nyugodt életet folytat itt, szokásaik nem változnak, szelidek, és jók egymáshoz mindig. Birtokos valamenynyi, s tiszteletben tartja szomszédja jogait, hogy ő is hasonlót várhasson.

És pedig a házak távol esnek egymástól azon az oldalon, hol Mariánna és Péter laktak, nagy kiterjedésű földek, s levágott erdős helyek foglalják el a tért, melyek megnehezíték a kisebb birtokok közti közlekedést s különben is nagy nyilakra felosztva: az ország vagyonát szaporítják.

André Péter közel volt a negyven évhez, s csak egy év óta lakott itt, ő is visszavonulva kislelusi birtokára, nem messze Chevreuse Mariánna major házától, egy igen szerény kis házikóban, melynek kijavításához most egész szorgalommal látott, itt akarván bevégezni életének még hátralevő napjait.

És így míg hősnőnk kezdett elszigeteltségben élni s ábrándozás közt tölteni napjait, a jövőtől várva sorsának megoldását, mit nem birt még eddig feltalálni, André Péter, ki Mariánnának keresztapja, szomszédja s gyermekségének támasza volt, a multtal kívánt ugyszólva szakítani s nyugalmat, feledést keresni izlése szerént bérendezett magányában.

Pedig André Péternek is megvolt egykor a maga becsvágya, mint bárki másnak. Eszes, szorgalmas létére mindenné képesítve érzé magát fiatal éveiben. Anyja büszke volt reá, elemi tanulmányai befejeztekor, s nem tartózkodott kimondani, hogy nagyra törekvő szellem rejlik benne. André apó, ki szegény és fősvény volt: csak nagynehezen adta beleegyezését, hogy Párisba menjen jogot halgatni, de oly nagyon szüken látta el őt a szükséges pénzsegélylyel, hogy az ifju csaknem nyomorral küzdött, a nélkül, hogy menekülni birt volna a kinos helyzetből. Péter meghitt körben nagyon kellemes társalgó volt, gondolatait leírni még jobban tudta, de idegenek előtt oly félénkség és zavar lepte meg, mi lehetlenné tette reá nézve, valaha nyilvános

térre lépni, vagy nagy tömeg előtt szónokolni s tullepni mindennapi megszokott körén.

Ez okon gondolni sem lehet arra, hogy ügyvéddé legyen, mi pedig a jegyzőséget, vagy saját ügyvivői hivatal nyitását illeti, a mellett, hogy maga is irtózott a húza-vonástól, jól tudta, miszerint atyja soha sem fogná elzalogosítani kis földbirtokát, hogy ennek árán szerezzen számára ily hivatali állást.

S még ha ez el is határozza magát ily nagy hősiességre, Péter akkor sem adta volna beleegyezését.

Nem érzett magában elég képességet és erélyt, egymaga biztosítani szüiői jövőjét. Ezért a jogi tanfolyamot csak lelkiismerete megnyugtatósaúl végezte be s azután más tanulmányoknak adta át magát, de egynek sem oly komolyan és mélyrehatóan, hogy jövedelmet adhatott volna neki. Szerette különösen a természettant, a természetrajzot, de mindezt inkább csak azért tanulmányozta, hogy eleget tegyen a hatalmas tudnivágnak, s önbírálatnak, melyet keblében érzett. Képes lett volna könyveket írni, irt is összevissza mindenfélét, de csak ön magának, semmit ki nem nyomtatott.

Nem, mert félt a középszerűségtől. Végre talált magának elhelyezést: meghívást kapott két jó családbeli fiatal ember mellé felügyelőnek, kiket el kelle kísérsnie külföldi utjokra.

II.

Az utazás Péternek fővágya, ábrándjai netovábbja volt mindig. Növendékeinek nagy hasznára vált vele utazniok, mert helyes és alapos ismeretekkel birt a történelem és természetrajz körül s ezt kellemes módon tudta velők közölni. — Beutazták együtt Európát és Azsiának is egy részét. Épen készültek Amerikába indulni, midőn a fiatal emberek atyja nehéz beteg lett s e miatt haza kellett térniök.

Az atya e betegség következtében anynyira elgyengült, hogy a fiuknak kellett a banküzlet élére állani; s ezzel az Andre Péter teendői körülötök, véget értek.

Ekkor harminczöt éves volt s összeszámitva megtakarított pénzét, ugy találta, hogy tizezer franknak ura; szülői kérték, hogy ve-

gyen falujában egy kis földbirtokot, s teleped-
jék meg körükben. Töltött is otthon néhány
hetet, de szerfelett untatta e szűkkörű elvo-
nultság s minden tekintetben szerény életmód,
melyhez nem volt már szokva.

Nagyon megkedvelte az utazást s csak-
hamar útra kelt Spanyolországba, melyet nem
tanulmányozhatott volt kedvére; onnét átment
Afrikába s midőn kis vagyonát felemésztette
visszatért Párisba, új kereset után látni.

Ezuttal nem kedvezett a szerencse; csak
egy-egy irodában kapott néha igen jelentékte-
len, keveset jövedelmező foglalkozást s hele
kelle nyugodnia ismét ama szomorú életet foly-
tatni, melyet nagyon is jól ismert régebbről,
dolgozván azért, hogy élhessen s kérdve önma-
gától: miért élni akkor, ha többre nem tud,
haladni, mint ily örömtelen, fárasztó nélkülözé-
sekkel telt lét folytatására.

Atyjának rögtön bekövetkezett halála rö-
vid s nem veszélyesnek látszó gyöngékedés
után visszahozta őt öreg anyja oldala mellé, a
Gouvre völgy néma, puszta halmai közé.

A szegény asszony, ki még most is szép
ábrándokban élt fia jövőjét illetőleg, egészen

le volt veretve, midőn megtudta, hogy ez anynyi évi távollét és igyekezet után, üres kézzel tér vissza a szülői hajlékba, minden megtakarított pénzösszeget nélkülözve, beérván azzal, hogy sikerült neki a megélhetés problémáját annyiban megoldani, hogy silány fizetéséből adósságcsinálás nélkül ki tudjon jönni. Igaztalansággal s vaksággal vádolta Párist, a kormányt s az egész társadalmat, hogy félreismerete fiának tehetségét s érdemeit. Ez semmikép sem tudta megértetni vele, hogy arra, hogy az ember a tömegben át bírjon hatolni s felülemelkedni rajta, vagy nagymérvű pártfogolásra, vagy bizonyos foku merész önbizalomra van szükség és hogy nála különösen ez utóbbi hiányzott mindig. Péter látszólagos vidor közlékenysége s tréfás, kissé gúnyos modorának leple alatt önmaga iránti legyőzhetlen bizalmatlanság rejlett. Félt a nevetségessé lététől, mi rendesen követője szokott lenni a bukott becsvágnak, nem akart sem panaszkodni, sem mások segélyére támaszkodni. Voltak barátjai, de kik soha nem látták őt szenvedni, annyira el tudta rejteni előttök nyomorát — s erre büszke volt — és kik soha nem

kivánták őt segíyezni vagy vigasztalni, azt képzelvén, hogy hála higgadt józanságának s könnyüvére természetének, így is boldogabb s elégtelbb mint ők.

És pedig Péter szenvedett, sok keserű érzelmeknek volt kitéve, nem az anyagi nélkülözések végett, melyek szellemére nem voltak hatással, de szenvedést okozott neki e komor elszigeteltség, mely körülveszi a szegénységben élő, homályos pályán haladó embert, ezzel nem tudott kibékülni. Rajongani, lelkesedni tudott minden szépért, mindenért, a mi művészi a nélkül, hogy hajlamait gyakorlati módon tudta volna érvényesíteni s fellángoló érzelmeit anyagi haszonnal párosítani. Szerette volna tanulmányozni a színészetet, rendes látogatója lenni a színházaknak, de a színház a köznapi életben felesleges valami, meg kelle tagadni magától ez élvezetet.

Szerette a festészetet; elég jó ítélőtehetséggel is birt e téren, volt hajlama hozzá, de hogy átengedhesse magát az ehez szükséges komoly tanulmányoknak, meg kellett volna lenni biztosított mindennapi kenyerének, de ezzel csak úgy birt, ha napról-napra megszerzte munkájával.

Hajlammal birt a politikára s nem volt tere, hol fejlessze azt s érvényre emelje eszméit, arra pedig igen kevés önbizalma volt, hogy pártvezér, vagy mások szószólója legyen. Érezte a szerelem hatalmát, a szenvedély és fájdalom legnagyobb fokáig emelkedve, de minden remény nélkül, mert szerelme tárgyai mindig különleges, rajta felülemelkedett, nem köréhez tartozó egyéniségek voltak. Hónapokon át P a s t a ért lelkesedett, kit két-három ízben látott a szinpadon s kit minden előadás estéjén epedve várt az előcsarnokban, hogy láthassa őt megjelenni s eltűnni mint egy árnyat.

Mars kisasszonyt is hosszas időn át szerette; hangjáról, tekintetéről ábrándozott mindig, hogy végre csaknem beteg lett miatta s szivét elfogta a kétségbeesés.

A ragyogó csillagok utáni vágyában elfeledte figyelemre méltatni azt, mit közelben elérhetett volna s midőn lett volna alkalma meggondolással szeretni, azt mondta, hogy a szerelem ellentéte az okosságnak. Ekkor átvitte lelkesültségét, a régebb élvezett természeti szépségekre s örült vágy ragadta meg, legalább

az Alpeseket vagy a pyrenei hegyeket meglát-
hatni.

Azt kérde magában, miért nem követ-
hetné ő is a vándor-czigányok életmódját, mi-
ért ne birhatna ő is azok cynismusával; mire-
való e balga hiuság, hogy legyen tiszta fehér-
neműje, csinos öltözete, mikor oly könnyű vol-
na bekalandozni a világot, rongyokba burkol-
tan, kezét alamizsna után nyujtva ki, a jövő-
menők felé?

Irigyelte a renyhe csavargó sorsát, ki
felkeres minden égaljat, képes behatolni a leg-
távolabbi puszták mélyébe is, elégült, ha a
vademberek vendégszeretőleg fogadják őt kuny-
hóikban, nem aggódva, ha szabad ég alatt kel-
lend is tölteni az éjjelt, hanem holdog min-
denekfelett azért, mert megy, halad s minden
nap változik látköre.

És Péter a teljes élet-untság e perczei-
ben lesujtva mondta el magáról, hogy egy sem-
mit sem érő, mindenben közepszerű ember, ki-
nek nincs semmi meggyőződése, elszántsága,
ki teljesen képtelen valamely nagy elhatáro-
zásra, a mely képes volna átalakítani környe-
zetét, mely fogva tartja, vagy azon feljülemel-

ni őt; egy esetlen falusi ember, ki nem tudja megállni helyét, kit képes elbódítani a mivé-
lődés fénye, vagy a természet ragyogó pom-
pája, de arra igen félénk, vagy igen kevély,
hogy mindenáron elhagyja magát ragadtatni
általa s belerohanjon annak élvezetébe és ki
még kapusának hibáztatásától is retteg.

III.

Megalázódva, hogy még annyira sem vala képes haladni, hogy bárminemű független állást biztosítson magának a művelt világ kebelében, visszatért szülőföldjére, örömmel fogadva el az első komoly kötelességet, mely számára kínálkozott: özvegy anyját öregségében támogatni és vigasztalni.

Mindenekelőtt meg akarta óvni őt mindazon nélkülözésektől, melyeket ő maga szenvedett volt. A jó asszony kevéssel beérte, mi a ruházatot és élelmet illette, de a roskadozó házikó, melyben már ötven év óta lakott, veszélyessé kezdett válni egészségére. Péter kijavította s kissé megnagyobbította a házat, erre lett azon néhány régi tallér legnagyobb része fordítva, melyet apja szekrénye fenekén, egy kis zacskóban fedezett fel.

Dalmor — ez volt neve (alkalmasint még a druidák korszakából) a földbirtoknak, — megérhetett mintegy ötven ezer frankot. Azon időben falun egy ily szerény tőke kamatozásából is, aránylag elég jól meg lehetett élni, egyszer-kétszer hetenként ehetett az ember húst s a háznál bőven volt vetemény, tojás s még tejnemű is. A háztartáshoz egyetlen férficseled elég volt, mert az asszony maga vitte a gazdasszonykodást s igazította a főzést a majorosné segélyével. Lovakat tartani nagyon ritka fényűzés volt azon időben. A majoros csikós kanczája megtette a gazdasághoz megkívántató járásokat, élelme pedig a természetményekből telt ki.

Mai napság minden jómódu paraszt embernek meg van lova, szekere.

1825-ben mindenki csodálkozott, ha falusi lakos kezében esernyőt látott meg s a tensasszony, ha be akart menni a városba, szépen felült a nyeregkápába, majorosa, vagy bérese háta mögé.

Chevreuse kisasszony azonban, ki jóval gazdagabb volt Andreéknál, merészsége által nagy feltűnést okozott a helységben, mert min-

dig csak egy maga^z, ült lován s csinos angol nyerge folytonos bámulat és kíváncsiság tárgya volt a járókelőkre nézve. Lova azonban nagyon szerény külsővel bírt; a helységben látott napvilágot s Mariánna kis csikó korától fogva nevelte fel birtokán s szoktatta magához, hogy mint egy kis kutya követte lépteit. Majorosa a bámulat felkiáltását hallatta, midőn egy napon Chevreuse kisasszony kijelenté, hogy a lovat meg fogja tartani saját használatára. Erősíthetett volna bármit, az még sem akadályozta meg, hogy az egész személyzet ne jajveszékелjen azon nagy veszély felett, melynek a kisasszony kiteszi magát az által.

A fiatal kancza csunya volt, és mindig sovány, daczára urnője reá fordított gondoskodásának; ez természetében feküdt az e vidékbeli lovaknak; azok tüzesek és kevés étkűek, járásuk könnyed, a veszélyes utakon ügyesen haladnak át, virgoncza minden tortély nélkül, nem félnek semmitől, szelidek és tanulékonyak csupa ragaszkodásból ápolójuk iránt, de másokat nem öiőmest engednek hátukra ülni.

Mariánna szerette a magános életet, de azért szükségét érezte, naponta, ha bár csak

pár órát is, kissé miveltebb emberek közt tölteni el. Szülői jó barátságban éltek volt a Péterével, s ő is mindig fenntartotta a bizalmas viszonyt az öreg André anyóval. Minden nap eljárt hozzá sakkozni, vagy elbeszélgetni, az öreg nő lefekvése idejéig; mi kilencz órán túl nem igen haladott. Ekkor Marianna haza tért egyedül, minden kíséret nélkül, ez megesett néhány percz alatt, mit kis lova gyors és egyenletes ügetésének köszönhetett, mely sokkal jobban ismerte már a haza vezető utat, hogy sem csak egyszer is megbotlott volna a köves talajon, ha még oly sötét volt is az éjszaka.

Péter ugyyszólva születése óta ismerte Mariannát. Mikor már nagy fiu volt, s miut tanuló haza jött a szünidőkre szülőihez, Marianna még alig tudott járni, s karjaiba vette, vagy hátán hordozta ki a szabadba. Évről évre látta nőni és fejlődni a kis lánykát, a nélkül, hogy eszébe jutna kevésbé fesztelenül bánni vele; ezután csak ritkán, nagy időközökkel jelent meg André szülőföldjén, s ugy találta, hogy kis szomszédnéja nem felelt meg a várakozásnak, melyet szépségéhez kötöttek gyermek korában; halvány, beteges kinézésű

volt, azt hitte valamely gyógyíthatlan bajban szenved, s sajnálattal vegyült barátságot tanúsított iránta mindig.

Végre öt egész éven át volt eltűnve Péter a szülői háztól, s midőn haza jött, hogy véglegesen megtelepedjék Dalmor-ban, keresztleányát egészen otthonosnak találta öreg anyjánál, gondosan ápolva s vigasztalva őt s vele együtt várva oly régen óhajtott visszatér-tét a szeretett fiunak.

Ennek haza-érkezte után Mariánna változtatott megszokott rendjén, s nem jött el mindennap szórakoztatni öreg szomszédnáját; csak oly napokon jelent meg házánál: midőn tudta, hogy Péter nincs otthon, vagy valamely munka anynyira igénybe vette idejét, hogy ő maga kérére fel Chevreuse kisasszonyt, látogatná meg André asszonyt.

Ez életmód mintegy év óta tartott már, és Péter soha nem gondolt reá figyelemmel kíséрни Mariánát. Hazájába {visszaérkezve két egyenlően kinzó teher nehézkedett szivére: a multja feletti kiábrándulás keserve, és egy minden ábrándoktól ment jövőtől való rettegés. Nem élt kétségben a felől, hogy ezentüli

élete, hivatva levén lemondani minden boldogságról, még elviselhetlenebbé leend, ha nem oltja ki teljes mértékben kebléből még csak árnyát is bárminemű boldogság reményének.

Ei volt határozva belenyugodni sorsába, nem küzdeni többet a lehetlennel: az elérhetlennel szemben; feltette magában, hogy ezentul szerény lesz minden kívánalmaiban, szokásaiban, hogy önzővé lesz, ha ugyan sikerül ez neki, vagy legalább ment minden ábrándoktól, csakis testi jóllétére gondolva, féltékenyen őrizve énjét minden bajtól, mivel ezentul ugy sincs más valami kellemesebbre kilátás, mint hogy biztosítva legyen az éhenhalástól, megfagyástól valamely nyomoru padlás-szobában, vagy a kórházban való senyvedéstől.

Azonban néhány nap óta André Pétert bizonyos benső láz emészté. Kis házának s kertjének ujja-alakítása, mi eléggé elfoglalta s érdekelte mindekkorig, már csaknem be volt fejezve. S azonkívül egy levele érkezett, melynek tartalma, nem tudni mi okon, nagyon felzavarta lelkét.

IV.

E levelet Gaucher János ur írta, ki hajdan faille-i kereskedő volt s tiz év óta Párisban folytattá üzletét, hol igen jó sikernek örvendett:

„Kedves Andrém!

„Egy igen nagy szivességre akarlak téged kérni, mi neked alkalmasint csak néhány jó szavadba fog kerülni. Azt már tudod, hogy fiam Fülöp, ki sokkal könnyelműbb, sokkal kevésbé csüng a komoly tanulmányokon, mint bátyja, a művészetre adta magát s mindenképpen festményeket akar csinálni. Van izlése, esze és jó szive, de kevés ítélő tehetsége s még kevesebb előrelátása s okossága. Különben te ismered őt s úgy, a milyen jó indulattal voltál hozzá mindig. Meg kell őt házasítanom. Jó csomó pénzt elfecsérelt már erszényemből s még

maig sem tud semmit is keresni. Fog-e később keresni? Azt bizony nem tudom s nem is igen hiszem; hanem én adhatok neki százezer frankot, hogy megtelepedjék, és mivel csinos, szeretetreméltó, jó fiu, miután családunk tisztességes, hirnevem tiszta, méltán számithat egy kétszázezer frank hozományyal biró fiatal hölgyre. Ily helyzetbe jutva élélhetne a nélkül, hogy dolgozzék, miután erre vágyik s mulassa magát a festészettel, miután ebben találja mulatságát; hanem, az mindenesetre kívánatos volna, hogy a választott fiatal hölgy háziasan legyen nevelve s szerény külsővel birjon, ily nő pedig Párisban vajh! mi ritka madár. A mi jó becsületes vidékünkön itt-ott még található ilyesmit és én a kis Chevreuse Mariánnára vettem szememet, ki vagyonilag elég jó helyzetben van s falun nevedett. Ismertem szüleit, kik igen tisztességes emberek voltak s őt magát is láttam tavaly F'ailleban. — Nem mondhatni épen szépnek, de nem is csunya. Utolsó leveledben dicsérted, mennyi szivességgel van öreg anyádhoz s miután még hajadon, gondoltam, jó volna fiamnak nőül venni őt, özszeillő pár volnának. Tehát kedves barátom, el-

küldöm hozzád Fülöpöt néhány napra. E hó 10-én nálad lesz. Nem vonakodik a házasságtól, de nem szeretné, hogy nője csunya és neveletlen legyen. Nálatok megismerkedhetik Chevreuse Mariánnával s ha a leány nem lesz ellenére, elintézheted a dolgot még fiam ott mulatása alatt, vagy elutazása után rögtön. Számitok eddig tapasztalt barátságodra s alkalomszerűleg meg fogom hálálni.“

Miért okozott ez annyira köznapi s annyira egyszerű levél André Péternek ily nagy felindulást s miért bosszantotta fel oly nagy mértékben? Először is úgy találta, hogy Gaucher gazdag volt és mégis Péter a nélkülözés és nyomor legnehezebb napjaiban sem folyamodott hozzá segélyért; úgy találta, hogy nem állnak erre eléggé bizalmas lábbon egymással. Tán e fiatalkori régi barátjának nem is igen nagy erőfeszítésébe került volna kitalálni, hogy mi mindent kell Péternek nélkülözni s legalább tisztességes elhelyezést ajánlhatott volna fel neki üzletében. De Gaucher, gyakorlati ember létére őrizkedett ilyesmit csak szóba is hozni, tán úgy gondolkodva, hogy Péter sokkal műveltebb, sokkal kiválóbb egyén, hogysesem annál valami jobbat ne találhatna magának.

Péter tehát legkevésbé sem volt hálára kötelezve iránta s nagy gyöngédtelenségnek találta részéről, oly vendéget küldeni nyakára, ki alkalmasint nem is valami nagy kedvvel fogadandja vendégszeretetét s őt pedig szellemileg kevésbé fogja kárpótolni elvesztett idejéért. Nem is igen ismerte a fiatal embert s ám-bár tegezte őt, mivel kicsiny korában is több ízben látta, de a legkisebb rokonszenvet sem érzett iránta. Mindig úgy találta, hogy korához képest igen sok az elbizakodás benne.

Azonkívül nem is látta már három-négy év óta s nem tudott róla eleget arra, hogy jó lelkiismerettel ajánlhassa férjül, bármely fiatal leánynak is, annál kevésbbé épen Marián-nának, kit mindenekfelett becsült, tisztelt, mint kiválón derék hölgyet s kihez rokonszenv, há-la s keresztatyai czimén némi rokonság is csa-toolta őt.

Első felindulása következő feleletre ösz-tönzé.

Édes Gaucher barátom! Ön oly felada-tot tűz előmbe, melynek én teljességgel nem bírok megfelelni. Magamon sem tudván soha segíteni, hogyan tudnék másokat elősegíteni, oly igen kényes ügyben, minő a házasság?

Különben is az ön terve kevésbé kivethetőnek tetszik előttem. Elvétetni fiával Chevreuse kisasszonyt! Ön ugy látszik, feledé, hogy ő már huszonöt éves s alkalmasint Fülöpöt is igen fiatalnak fogná találni magához és még azt sem tudom, ha egyáltalán nem határozta-e el azt, hogy férjhezmenetel által nem köti le szabadságát. Tőle megkérdezni, hogy miként gondolkodik e tárgy felől, ugy hiszem, oly kíméletlenség volna részemről, melyet elkövetni irányában még nem találom magam elég öregnek . . .

— Vén bolond! — kiáltott fel magában André Péter, félbenszakitva a levélírást — ugyan miket irsz te itt össze-vissza? Gaucher csak kinevetne téged. Ő már tul van a hatvan éven s azt hiszi, mindenki az ő korában van . . .

Aztán különben is hazugság, a mit beszélsz! Miért ne beszélhetnél te szerelemről s házasságról keresztleányoddal? Bizonyynyal nem haragudnék meg azért, ha látná, hogy boldogításával foglalkozol s pirulás és minden zavar nélkül fogadná közleményedet s nyilvánítaná, hogy igen is látni ohajtja az ajánlott ké-

rőt. S még más ága is van a dolognak: ha később tudomására jutna, hogy te azon voltál, elodázni azt a háztól . . . ugyan mit gondolna felőled? Nem, nem, e levelet nem kell elküldeni. Azt fogom írni, kénytelen lévén néhány napra elutazni, arra kérem Gaucher-ékat, válasszszanak maguknak más közbenjárót . . .

V.

André Péter széttépte levelét; de midőn másikat akart írni, eszébe jutott utánszámítani, hogy levele csak holnap fog elindulni Faille-ból, hogy beletelik két nap, míg Párisba ér s hogy a Fülöp elindulása napján s tán pár órával utrakelése után hordják ki a postánál s szolgáltatják kézhez. Tehát igen késő volt már tagadó választ adni és Gaucher János kicsikarta beleegyezését.

Belenyugodott végre s kiment a Gouvre partjára, hogy elverje bosszuságát egy űdítő sétával e kellemes réten, melyet a tiszta átlátszó folyó szel át. Innét a folyó melletti vad bokrok által elfedve, pillantotta meg Mariánnát s látta elhaladni, mint az már elég gyakran megtörtént, a nélkül, hogy a legkevésbé is megzavarta volna kedélyét. Ez alka-

lommal a leány megjelenése nagy izgatottságba hozta s a helyett, hogy barátságosan jó reggelt kívánjon neki s üdvözölje őt, elrejtőzött a bokrok mögé s kissé gunyos keserűséggel kezdte önmagát s érzelmeit birálgatni.

Miket akkor elmondott magának, folytatása volt elbeszélésünk élén álló magánbeszédének. De az írásban foglalt magánbeszéd volt. Péter szerette írni, mindig érezte forrni magában az erre való hivatást, rögtön támadt heves izgatottság alakjában, melynek szükség volt kifejezést adni, hogy egészszé, valódi gondolattá válják. E koronkénti belső fellángolások hatalmukba keríték egész életét a nélkül, hogy eredménydússá tették volna, mert rendszeren elnyomta, visszaodázta keblébe, a nélkül, hogy szavakba akarta volna önteni. Ma, ez órában azt képzelte, hogy legyőzheti nagymérvű izgatottságát, ha fáradságot vesz magának elemezni azt.

Mindig volt nála meglehetősen terjedelmű napió s azt néha egy-egy reggeli séta alkalmával egészen tele írta. Rajongásig szerette a természetrajzot, festészetet és földtant, lejegyezte ezek körében tett észrevételeit, néha egy

rom vagy tájkép vázlatát vetette papírra s miután azt nem tagadta meg magától, hogy élvezze és szeresse a természetet és művészetet, észrevételei néha meglehetősen irodalmi alakban voltak előadva.

Nekem — szólt magában Péter — legnagyobb bajom, az ábrándozás. Ugy feloszlik ebben minden gondolatom, mint köd a napfényben. Midőn gyönyörérzetemet írott szavakban fejezem ki, igen jól esik nekem. Miért ne kísérténém meg most fájdalmamnak adni kifejezést, mert elvitázhatlan, hogy szenvedek, az ördög tudja, mi okon és így még soká szenvedhetek a nélkül, hogy magam is felbírnám fedezni, mi az. Lépünk ki ez általánosságból, igyekezzünk megszabadulni e következetlenségtől, lássuk, hol a baj! Ha szavakba tudom foglalni, az a jele, hogy valóban létezik, ha pedig nem, akkor nincs mitől félni, majd elmulik magától is.

Magával ilymódon egyezkedvén, Péter meghegyezte írónját s felnyitotta naplóját; a fenyők árnyékában a füre letelepedve, eként irt:

„Egy hét óta mély unalom fog el. Magános lakom nem felel meg róla alkotott szép

álmaimnak. Szetetném mohosnak látni, árnyas fáktól körözve, befutva repkénynyel. A helyett, hogy minden, mit körülte ültettem, zöld szőnyegként boritná, nem látok rajta mást a vakító fehér falaknál, körülvéve a még igen is új léczezettel. Szerencsére anyámat mindez bámulatra ragadja s azt mondja, száz évig is el tudna élni ily szép palotában. Szegény kedves anyám!

„Hadd éljen benne, hadd legyen büszke reá, hadd teljék öröme. Én elviselem részemről a végetlen, mérhetetlen unalmat, mely szíve-men fog rágódni talán ama falak közt.

„Most még azt mondom, talán. — De ki tudja? Hosszas időn át azt hittem, hogy miután oly nagy bennem a hajlam a szomor-kodásra s emésztő vágyra, a lemondás és megnyugvással is épen úgy lesz; de úgy látom, az egyensúly megingott vagy tán fel sem volt egészen állva még.

„Vajjon igen ifju vagyok még, vagy már igen öreg? Unatkozott, vagy egészen megtört kedélyű ember vagyok-e? Mit használ e felett tépelődni, ha az eredmény ugyanaz?

„Inkább azt mondhatnám, hogy fel va-

gyok emésztve. A vadállatok felét széttépték már szívemnek s szívem megmaradt része csak arra való, hogy érezze mi hiányzik kebeléből.

„Azonban mire valók e siralmak? E hasztalan panaszok mire vezetnek? ki fog azok iránt valaha érdeklődni? Anyámnak erről mitsem szabad tudni, s mely más kebelnek okozhatna az fájdalmat?

„Mariánna . . . . Mi ez! hogyan Mariánna? Csak azért gondolok reá, mert ő az egyedüli lény, ki anyámmal együtt képezi, kiegészíti házi körömet, de arra igen nagy távolság létezik köztünk, hogy összekössem őt álmadozásimmal, korunk, tapasztalataink, gondolkodásmódunk, mind-mind különbözők.

„És pedig úgy látszik, Mariánna is szeret elmélkedni, de oly nagyon keveset beszél. Sem modora, sem arcza nem árult el soha vágyat a közlékenységre.

„Én úgy hiszem, ő igen boldog, elégtelt!

„Kedélye, hangulata bámulatosan egyenlő mindig. Egészsége, mely látszólag oly igen gyenge s mi miatt én oly sokat aggódtam

ezelőtt, a legszivósabb egészségek egyike, mindent ki bír állani.

„Hideg, meleg, eső és hó, hosszú séták, virasztás, semmi nem árt neki.

„Nem is tudom, hány éjet töltött el egymás végtébe betegeket ápolva, különösen atyám fekhelye mellett. Anyám ki volt már fáradva, megtörve, Mariánna még mindig győzte, talpon, változatlan kedélylyel. Nem sok érzékenység van benne, nem sirt, ha anyámat sirni látta; de oldalánál volt mindig s sikerült neki szórakoztatni őt.

„Az bizonyos, hogy nagylelkű és jóindulatu, erős szívű, bátor és hű.

VI.

„Ha tizzel kevesebb évszámom s száz-ezer frankkal több vagyonom volna, bizonynal oda irányulna minden igyekezetem, hogy megnyerjem őt élettársamul. Hő szerelemre nem gyultam volna iránta, legalább azt hiszem; de a legnagyobb becsüléssel, végetlen bizalommal tudtam volna lenni hozzá mindig s ez elég lett volna arra, hogy boldogok legyünk . . . De nem! ily feltétel alatt soha sem tudnék boldogulni. Szerettem egykor, szenvedélylyel szerettem, reménytelenül s magamba fojtva érzelmeimet. A szerelem oly foka az örültségnek, a lelkesedésnek, egy oly szép álmom, mely csupán a nagyon rendkívüli s heves felindulás okozta állapot szüleménye lehet, midőn az embernek meg volt egyszer az az öröme s egyszersmint boldogtalansága, hogy mindezt érezhesse, a biz-

tos és nyugodt viszonynak nincs meg többé sem azon vonzereje. sem azon hatalma, hogy beheggeszthesse az emésztő tűz okozta mély sebeket.

„Igy levén, miért okoznám boldogtalanságát egy derék, jószívü teremtménynek, ki minderről mitsem tehet, mit sem sejt?

„Boldogtalanságát? . . . Képes volna-e Mariánna szenvedni, több vagy kevesebb vonzalom hiánya miatt?

„Igen, ha képes volna szeretni, de ez nem valószínű, hogy erre képes legyen.

„Minden nő élete, tizenöt évtől husz éves koráig, ki van téve a szenvedélyek, vagy képzelmek viharának, és Mariánna a nélkül haladt át e félelmes válságon, hogy csak egy szót szóljon, vagy egy lépést tegyen annak kikerülésére, vagy hogy hajlamot mutatna reá, bele vetni magát az örvénybe.

„E nőnek vagy nincs semmi érzése s szíve jéghideg, vagy nagyon erős lelke van: jelenleg mentve van, a megerősített szirtfokon megtört a vész, érzelmei meg vannak kövülve, a rendületlenségben leli kedvét, ezt gyakorolja: bizonyos tekintetben jóltevő hatása ez a

falusi életnek, miként mi folytatjuk aztitt, hideg és korlátolt boldogság, melyet óhajtanék magam részére is, a nélkül, hogy reményleném ily korán feltalálhatni.

„De hát soká kellend-e így szenvednem? Bele telik-e még tíz év, midőn keblem kihűl. Hátha megkérdeném Mariánnától győzelmének titkát? Nem értené el szavaimat, vagy nem akarna felelni kérdéseimre; nevetségesnek, korlátolt eszűnek tartana, hogy nem találtam ki magamtól is . . .

„És az is vagyok valóban, mert teljességgel nem birom kitalálni.

„Annyi áll, hogy kevés férfi képes átérteni s kiismerni a nőt. Rendesen azok, kik elbájolnak minket s aztán visszautasítanak, talányok maradnak előttünk. Azok, kik igen gyengék a küzdelemre, elvesztik minden varázsukat, az ember nem vesz magának fáradságot lelkük mozzanatait követni, midőn már kiürítette a gyönyörök poharát. Ez értelemben a házasság egy nagy sir. Szerencsét kívánok magamnak, hogy már igen öreg, és igen szegény vagyok arra, hogy ilyesmire vessem fejemet.

„Ugy találom, hogy semmi olyast nem gondoltam ki egynegyed óra óta, mióta e sorokat írom, mi megérdemelje az időt, mit reá fordítottam. Átolvastam újból, a nélkül, hogy magam is érteném mit akarok, mást nem tudok felfedezni benne, mint egy ostoba kíváncsiságra való ösztönt, melynek tárgya Mariánna. Egésszen meg vagyok zavarodva, és remegek. Mariánna, maga a nyugodt vidámság. Mi jogon jelenik meg minduntalan előttem, mintegy szemrehányás, mintegy kigúnyolva felizgatott valómat, a nélkül, hogy figyelmére méltatná jelenléteimet, a nélkül, hogy érezné, hogy én lehetek boldogtalan is? Neki bizonyára nincs annyi életbölcseisége, annyi tapasztalata, mint mennyivel nekem kellene birkonom; csak gyermek még hozzám képest, küzdelmek nem tették még próbára erejét, szellemének röptét nem gyöngítették csalódások.

„Nó! édes istenem, hisz ép ezért erősebb ő, mint én. Nem vesztett még semmit önbizalmából, keblét nem marcangolták össze a farkasok és saskeselyük: ő még illetlenül s él egész lelkével; bármi kevésbé éltető is a benne lobogó láng: az kielégíti őt, s a

mi pedig bennem él, nekem maradt fenn, csak arra való már, hogy egészen feleméssze lelkemet.“

Péter becsukta naplóját s zsebébe rej tette. Néhány perczig mély elmerüléssel nézte a viz szine felett röpkedő lébellákat, a mint egymást üzték a mormoló patak fodrai közt. Feltűnt neki a rokonság, mely e szép állatkák szárnya és a tova folyó viz gyöngéd kékes szine közt létezék. Öszhangzást talált a kis hullámok mozgása, s a bogárcák röptének kecses lejtése között is. Ismét elővette naplóját, s felnyitván, egy elég csinos költemény vázlatát tette papirra, melyben a szárnyas állatkákat, a virágok lelkének, a folyam leányainak nevezi el, ezután vállat vont, kitörülte költeményét, s Dalmor felé vevén útját, azt mondá magában, hogy mai sétája minden haszon és minden gyönyör nélküli volt, hanem legalább nem is fáradt el belé, sem meg nem erőltette magát.

Mindenesetre többet ért, mint hajdani futkosásai, midőn átküzdé magát Páris poros és bűzös mellékutczáin, azon egyodüli czóllal, hogy valamely lélekölő, nyomoru munkához juthasson.

Ez időben, mely még nincs is épen oly messzi távolban, hányszor sohajtott fel magában, belépve egy-egy poros irodába, vagy komor ügynöki szobába:

— Istenem! egy árnyas fa a Gouvre partjain, s szabad idő, hogy kedvemre szemléljem tova folyni az átlátszó vizet! mit nem adnék ezért! . . . Kevés a mit kérek és ezt is megtagadod tőlem!

— Hálátlan vagyok, folytatá Péter magánbeszédét, tovább haladva. Most megvan a mire vágytam, s nem érem bé vele.

Midőn elérte a sziklakanyarulatot, még mindig sebes léptekkel izgatottan haladt előre, lesütött fővel, szemeit a földre szegezve, figyelve minden kis bogárra, minden fűszálra, elgondolva, hogy mindenütt, e finom fővénynyel borított, kellemes ösvényen a tarka virágokkal himzett réten, zöldséggel benőtt partokon, egy-egy költemény van feljegyezve, egy-egy életdráma játszadék le itt, érdekes, költői minden, míg a nagy városokban nem látott mást, mint süllyedést, romlottságot, az élet sarát, selejtességét.

Ezek után átfutá gondolatban az égbe-

meredő sziklákat, látta képzeletben a napfényben gyémántként csillogó hó tömegeket, a kékes színben játszó jégcsapok hegyeit vissza tükröződni a rózsafényben úszó esti égről... s egyszerre azt vélve, hogy megérkezett szerény lakása elé, észrevette tévedését. Megke­rülvén a sziklát, a helyett, hogy jobbra térjen, balra indult s a Mariánna által lakott tanya, Validat kapuja előtt találta magát.

VII.

Validat a helyhez és ama korhoz mérve igen jó karban tartott mezei birtok volt, a mi nem zárta ki azt, hogy a sütőház körül legyen véve egész sártengertől, minden kifolyás nélkül és hogy a majorház belső udvara is tele legyen a gazdasági udvarba tartozó állatokkal. Épen azon időszak volt, midőn az ökrökkel nem dolgoznak többé a mezőn s még nem hajtják ki őket a legelőre. Hogy a jámbor állatok ne unatkozzanak igen nagyon, engedték őket ide s tova jární az udvaron, melynek rostélyos kapuja csak könnyedén volt betéve. Zárul csak szorosán egymásba facsart faág szolgált, a szélső rostélyzaton átdugva s faszeghez erősítve, melyet egy vén tölgyfa érdes oldalába vertek be, ez helyettesíté a kapufélfát. Az ember aztán kiemeli e koszoruba font ágat s a nehéz kapu

magától csapódik hátra s fordul meg sarkán, mely egy másik fához vagy gerendához van erősítve.

A kerítés sövényfal szokott lenni, jó keményen beásva a földbe, tetejében tövissel vagy szárazággal berakva.

Ez, mely a validat-i majorházat köríté, már régi volt és nagyon szép.

Sűrűn egymásba fonódott növényzetből állott, mely magától tenyészett a nagyon jó termékeny talajban. Különböző fajta tövis, bojtörján, borza, szederjinda tele virággal, cse-rebokrok, vadrózsabokrok, buján tenyésztek egy egészsze tömörülve, itt-ott hosszabb ág nyult ki felfonódva a közelben álló bevert karókra s az egészet befolyta a komló és repkény. Ez eleven gyepe alja egészen be volt növe finom bársonyszerű mohával s mellette a sáncz zöldszőnyegként csillogott, behintve veronika- s tarkaszinű virágokkal.

Péter észrevéve, hogy utat tévesztett, úgy gondolkodott, hogy nincs semmi olyas mondani valója Mariánnának, mi megérdemelné zavarni őt, nem emelte ki az összefont ágat, mely a kapu zárját képezé s visszafordult,

hazatérendő, magában boszankodva szórakozottsága felett.

De a kisasszony lakosztálya, melynek ajtaja a gazdasági udvarra nyílt, ablakaival az utra s a délrefekvő kertre nézett. A falusi gazdák lakása, mely legtöbbször egyszerű földszinti házból áll, rendszeren a gazdaságra nyújt kilátást, a csürre, istálókra s a cselédség foglalkozására, mit szeret felügyelni s figyelemmel kísérhet minden időben. Mariánna változtatott e rendszeren, befalaztatta udvarra nyíló ablakait, egyetlen ajtót hagyva meg, melyen kijárva, bármikor találkozhatnék cselédeivel. Az épület tulsó felén vágatott e helyett egy ablakot s egy üveg-ajtót. Ez oldalon nem látszott egyéb a házból, mint egy komor fal, nagy jázmin bokortól árnyalva, egy illatos borostyánfa, lombos ágait dusan terjesztve szét s számtalan fajta rózsa, gula alakra nevelve fel.

A földet a ház mentén négy méternyi szélességben, lapos kövekkel rakatta ki Mariánna s egy kifeszített vászon-ernyő védte a nyiroktól e nemét a verandának, melyet a külvilágtól virágok és sűrű bokrozat zárt el, kö-

zépén fasor közt út látszott, mely egész a kert végéig vezetett; a kert magában véve elég kicsiny volt, de nagyon kedves és egészen különbözött más ily falusi kertektől a környékben; egy-két tábla vetemény, körülvéve szekfű és törpe rózsákkal, más táblák levendula s zsálya szegélyzettel; egyik szegletben a vén nyárfa, melyről szedik a virág-vasárnapi páлма-ágakat, távolabb a kis gyümölcsös, terebélyes ágai finom pázsintra hajolva le; az egészet körülfutja a hagyományos szőlő sétány az udvaréhoz hasonló zöld kerítéssel, száraz tövissel betetőzve.

E magánosan elzárt kertben szokott Chevreuse Mariánna olvasgatni, vagy varrni, mikor nem volt elfoglalva a majorházbeli teendőkkel. Épen a szőlő-lúgas alatt járt alá s tel, midőn André Péter elhaladt e fedett út mellett, hogy haza siessen. Kölcsönös meglepetéssel tekintettek egymásra s a kicserélt barátságos üdvözlés mindkét részről kissé feszes volt. Péter homályosan érezte saját zavarának alapját, de teljességgel nem tudta megmagyarázni magának a Máriánnáét s azt vélte, tán valami ragályos van azon esetlen módon, melylyel üdvözlé a fiatal hölgyet.

VIII.

Mariánna kérdezősködött Andréné hogylétéről.

— Egészséges, felelt André; csak nagyon unatkozik, hogy nem láthat téged. Tudod-e, hogy egész ritkaság lettél most nálunk? Nyolcz egész napja, mióta hírét sem hallottuk kis szomszédnénknak.

— Nyolcz nap óta nem volt távol ön a háztól, keresztapám?

— Teljességgel nem. Berendeztem kertemet, építkezéseimnek vége. Minden be van már fejezve s ezentul időm legnagyobb részét anyám társaságában akarom eltölteni. Az fog-e ebből következni, hogy meg leszünk fosztva a tiedtől?

— Ön keresztatyám, bizonyára nem nagy hiányomat fogja érezni; de ha André asszony

panaszkodik e miatt, mihelyt hivatni fog, azonnal elmegyek.

— El is kell jönnöd kicsikém!

Szegény anyám bajosan távozik messzebb kertjénél. Ő nem jöhetel, hogy meglátogasson téged s ha elhanyagolod őt, fájdalmat okozasz neki.

— Teljességgel nem is szándékom elhanyagolni őt; de úgy gondolom, sokkal szívesebben van az őn, mint az én társaságomban, és hogy csak zavarnám önöket, ha igen gyakran látogatnék el oda.

— Minket zavarni! te! ez valóban különös gondolat; nem tartozol-e családunkhoz?

S mivel Mariánna semmit sem felelt ez utolsó megjegyzésre, André egyszerre, a nélkül, hogy sokat gondolkozzék, nagy elhatározásra jutott s mintha titkos szorongástól ohajtana szabadulni, így szólt:

— Ugy van Mariánna, te egy idő óta igen különös kezdesz lenni s van benned valami, mit teljességgel nem értek. Szólhatok veled most komolyan, van-e időd, hogy kihallgass s felelj bizonyos tárgyban teendő kérdéseimre?

— Van édes keresztatyám; figyelemmel hallgatom szavait.

— Azonban így hangosan, a sővény-kerítésen át mondani el közlendőimet, nem valami kényelmes dolog.

Szabad lesz bemennem?

— Kerüljön keresztatyám a kapu korlátja felé, én is arra megyek.

Mariánna kisietett s előbb volt a kijelölt helyen. Úgyesen félrehuzta a nagy köteg száraz töviset, a nélkül, hogy megszurná csak egy cseppet is kezeit, könnyedén felugrott a sővényre s egy percz alatt alant volt a füves ösvényen, hol André már készen találta őt, kihallgatni közleményét.

— Ugy látszik, szólta Péter, nincs megengedve belépni hozzád! Azt hittem, kertedben fogsz elfogadni?

— Kertem nem szép, és én még is szeretem, örömet lelek benne.

Őn, kinek van izlése, még kigúnyolhatna érte, s az nekem nagyon rosszul esnék...

— Mondom én, hogy te nagyon különös vagy . . . .

— Azt én nem tudom; ön sem vette

eddig soha észre, s most legelőször mondja ezt nekem.

— Először is mondd meg nekem, miért nem tegezel engem többé, mióta véglegesen haza jöttem? Tiszteletet gerjesztek benned most vénségemmel?

— Nem, ön még nem vén, s én sem vagyok már valami nagyon fiatal.

— Akkor hát mi az oka? Miért nem felelsz te soha határozottan, a határozott kérdésre?

Mariánna meglepettnek látszók, s figyelemmel szemlélte Andrét:

— Önnek rossz kedve van ma? — kérde tőle.

Andrét meglepte a büszke és átható tekintet, melyet e perczen reá vetett Mariánna. Most először tekintett reá e lány ilyen módon.

— Rossz kedvem van, igaz, felelt Péter. — Valamit közölnem kell veled, és zavarban vagyok, miként adjam elő, te pedig csöppet sem igyekszel rajtam segíteni.

— Ön zavarban van? szólt Mariánna, némi nyugtalansággal tekintve ismét reá. Mi tör-

ténhetnék köztünk olyan valami, hogy önt zavarba ejtse?

— Megtudod azonnal. De mozogjunk egy kicsit, még igen hűvös van arra, hogy az ember megállapodjék az árnyékban, midőn fel van hevülve. Elfogadod-é karomat?

Mariánna szó nélkül ölté karját az An-réeba, s figyelve várt.

— Tehát! szólt Péter hirtelen újra megindulva, a dolog ebből áll:

Egy egyén, ki óhajtana veled ismerkedni, hozzám fordult e végett. Nem véltem helyesnek addig bemutatni őt neked, míg erre fel nem hatalmazol. Nem akartalak csak úgy hirtelen minden előkészület nélkül érintkezésbe hozni veled.

— Ezt igen köszönöm kedves keresztatyám. Ilynemű meglepetés valóban igen kellemetlenül hatna reám. Alkalmasint valamely házassági ajánlatról van szó.

— Eltaláltad.

— Ön tudja nemde, hogy már többeket visszautasítottam?

— Anyám mondta nekem. Ő azt is állítja, hogy te lemondtál a férjhez menetelről; úgy van-é ez?

— Anyja csalódik; nem úgy van. Az eddigelő jelentkezett kérők nem voltak ingyemre, ennyi az egész.

— Ellenszenvet éreztél irántok?

— Azt épen nem, hanem nem elég rokonszenvet.

— Szerelmet akarsz érezni leendő férjed iránt?

— Természetesen. Az, kit ön ajánl nekem . . .

— Én senkit sem ajánlok, csak megbízásomban járok el.

— A nélkül, hogy óhajtaná tetszésemet megnyerni számára?

— Minden habozás nélkül, bátran elutasithatsz magadtól, nem bánom; de nem mondatsz véleményt, még nevérl sem ismered azon egyént, kiről szó van.

— Ez esetben kész a feleletem. Nem vonakodom látni őt, kivéve azon esetet, ha ön előre is azt mondja, hogy nem hozzám illő ember.

— S hinni fogsz szavaimnak?

— Ön nem akarna engem tévutra vezetni, azt tudom!

— Bizonynyal nem! Nős tehát! azon ifju embernek van egy hibája, az, hogy még igen fiatal.

— Fiatalabb nálamnál?

— Az.

— És azután?

— Azután — azután . . . . . Ugyan sietsz a kérdéseiddel! Mellőzöd a legfőbb el-
lenvetést.

— Szóval sem mondtam, hogy nem veszem figyelembe. Minden körülményt tudni akarok.

— Kevésbé gazdag jelenleg náladnál, de jövőre hihetőleg még többje lesz, mint neked.

— Továbbá?

— Továbbá? Tudtomra semmi több. Látásból is alig ismerem őt s alig beszéltem vele néhány szót.

— Milyen külsejü?

— Elég jó; csinos, jó növésü, magas alak, szép fiu.

— Arcza hogy néz ki?

— Igen elégültnek, vidámnak, ha már épen mindent tudni akarsz.

— Családjáról mit sem szól ön?

— Az igen tisztességes, könnyen tudakozódhatsz felőle másoktól is. E vidékről való s mintegy tíz év előtt származtak el innen.

— Nem a Gaucher fiai egyike, kiről ön beszélt nekem?

— Nem akartam megnevezni addig, míg ki nem nyerem beleegyezésedet a bemutatásra; de miután te így ki tudod találni...

— Nem emlékszem reájok tisztán . . . szólt Mariánna elgondolkodva. Két vagy három fia is volt tán Gauchernak?

— Kettő. A fiatalabbik vágyakozik kezedre.

— Vágyakozik . . . Csak igen zavarosan tudok reá visszaemlékezni. Akkor gyermek volt még. Ő sem emlékezhetik reám jobban. Tehát szüksége van kis vagyonkámra?

— Nem is épen ő vágyakozik kezedre, inkább atyja . . . de ime, itt a levél maga; miután úgy is tudsz mindent, elolvashatod ezt is.

Mariánna megállt, hogy olvassa Gaucher apó levelét. Szokott nyugalmával hajtotta végre azt. André figyelemmel szemlélte arczát,

mely alig észrevehető mosolyra vonult a levél egy pár kifejezésénél, midőn a kereskedő oly fesztelen nyerseséggel tárgyalja a házasság kérdését; de azért nem mutatott sem meglepetést, sem haragot s e szavakkal nyujtá vissza Péternek a levelet:

— Jól van keresztatyám! Hadd jöjjön el s akkor meglátjuk mi lesz vele!

IX.

Pétert e szavak hallatára különös boszúság érzete lepte meg s egyszerre visszatérni érezte gunyolódó természetét s szolt:

— Már látom valóban, hogy anyám nagyon csalódott. Teljességgel nem vonakodol mentől előbb konty alá jutni, nemde?

— Eljött már az ideje férjhez mennem, most vagy soha! viszonzá Mariánna.

Később nem tudnám többé reá határozni magamat.

— Miért?

— Mert a szabadság igen becses és kellemes valami. Ha az ember nagyon is hozzá szokik, igen erősen fájlalja azután elvesztését.

— Én is ugy vélekedem. Menj tehát most férjhez, miután még kedvet érzesz hozzá.

E szerint nyugodtan várom Gaucher Fülöp megérkezését s azon reménynyel, hogy nem lesz szükség tagadó választ adnom neki részedről. Vasárnap reggel megérkezik hozzánk, akkor jőj te is oda ebédre.

— Nem, keresztapám, azt nem találom illendőnek, hogy én keressem fel azon egyént. Önök fognak hozzám jöni vasárnap délre, André asszonynyal együtt.

— Jól tudod, hogy ő nem jár ki a háztól, különösen, ha este kell haza jönnie.

— Vettem közelebbről egy kis szekeret, majd eleibe fogjuk a majoros erőteljes lovát. Ön anyja már rég megígérte nekem, hogy mihelyt szekeret szerzek, eljő hozzám ebédre.

— Tehát meg fogod előttünk nyitni szentélyedet, melybe nem engedted ma belépnem?

— Miután André asszony is jelen lesz.

— Ugy hát reád nézve én csak olyan vagyok, mint bármely ismeretlen; egy idegen ur, mint a többiek? Ez igazán különös!

— Ez épen nem különös. Mig szüleim éltek, ön fesztelenül és igen természetesen jött hozzánk bármikor; de öt év telt el úgy, hogy

nem is láttuk e vidéken, én ezalatt árva lettem s úgy kellett élnem, mint okos leányhoz illik, ki tisztán akarja megőrizni jó hírnevét. Ön tudhatja, mily kíváncsiak és roszyelvűek itt az emberek. Hiában élünk itt, meglehetősen puszta faluhelyt, csak kétszer-háromszor fogadnám el házamnál férfi látogatását, azonnal volna mit mondjanak felőlem s pletykaságba kevernének.

— De ilyen vén ember, mint én, keresztatyád, olyan, mintha atyád volnék?

— Arról is csak úgy beszélnének. Én jól ismerem az ide való emberek szokását, ön pedig úgy látszik elfeledte azokat.

— Jól van! a szerint hát ohajtanom kell, hogy mentől előbb férjhez menj, mert akkor gyakrabban telhetik örömöm benne, téged láthatni.

— Nem gondoltam, édes keresztatyám, hogy oly nagy öröme telnék abban, engem láthatni.

— Nem fosztottál volna meg annyira?...

— Ön fosztotta meg magát attól jószántából és pedig nem csak egy ízben.

— Az igaz, hogy gyakran felhasználtam

jelenlétedet anyámnál arra, hogy szobámba távozzam dolgozni. Ez nem nagy udvariasság volt tőlem, beismerem, de nem gondoltam, hogy figyelemre méltatad eljárásomat, vagy csak észre is vetted volna.

— Csak azt vettem észre egész örömmel, miszerint eléggé bizik jóindulatomban, hogy foglalkozásaiban legkevésbé se hagyja magát zavartatni általam.

— Egész örömmel! Jobb szerettem volna ha boszankodva veszed észre, vagy legalább is sajnálattal.

— Hogyan, keresztatyám? — szólt Mariána megállva s bámulattal szemlélve André, míg nagy fekete szemei kérdőleg tekintettek reá.

Arczának egész kinyomata oly csodálkozást fejezett ki, mely várja a talány megoldását, hogy ne kelljen neki soká gondolkodni rajta.

Ugy látszik, gondolá Péter magában, hogy valami ostobaságot mondtam, mert nem tudom, hogy magyarázzam ki szavaimat.

Csak egy útja volt a menekülésre, az, hogy távozzék s szakítsa félbe az értekezletet.

— Nem akarlak tovább fárasztani, szólt; kihúзва karját a Mariánnából, feledem, hogy mig én közeledem lakásom felé, te a tiedtől mind jobban távozol.

Miután minden el van intézve, nincs is mit kérdejek többet. Tehát jövő vasárnap bemutatom neked mátkádat.

— Még nincsen mátkám, viszonzá hidegen Mariánna; a mi pedig vasárnapi tervünket illeti, előbb anyjának is bele kell egyeznie, különben nem lehet belőle semmi. Ma este elmegyek, hogy megkérdezzem őt ez iránt, hacsak önnek nem lesz ez alkalmatlan.

— Nem, nekem teljességgel nem lesz alkalmatlan jöveteled, szólt André kissé szárazon, kit e kimért hang boszantott és valóban sértett. Tehát a viszontlátásig!

S ezzel elégületlenül, csaknem szomoruan távozott.

Mily fagyos kis portéka! gondolá magában, gyors és egyenetlen léptekkel haladva előre. Korlátolt észjárással, önző, hideg, érenyes csak azért, hogy „mit mond a világ“, azaz álszenteskedő. Ugyan hol volt az eszem imént, midőn azon törtem eszemet, vajjon

mit rejthet mélyében e nyugodt sima tófelület. Épen nem mély az, nem is tó, csak egy pocsolya, tele sással és békákkal. Oh ez a falusi élet! ime mi lesz itt belőlünk.

Ez egy kedves kis leányka volt, érdekesnek látszott, leginkább hallgatag szenvedő külsejeért. Most felnőtt, erős leány lett belőle, erős, bizva kiszámított eszélyességében s önkéntes elzárkozottságában.

X.

S a végén is, mit törődöm én mindezzel? szólt magában, megérkezve házaküszöbéhez. Nagyon kedves ez az én kis hajlékom! Rágalmaztam szegényt ma reggel. Igen, fehér falai rózsaszinben játszanak, ha a nap oldalt reá süt. Folyondárainnak már szép jövőseik vannak s őszire az erkély tetőzetéig fognak érni. Valódi boldogság, ha az embernek van ily otthona, mely egészen kizárólag az övé s a mellett ily feltétlen szabadságot élvezhet. Miért hibáztatnám az én jámbor, szelid keresztleányomat, hogy csak egyedül magára gondol, mikor én magam is csak arra vágyom ezentul, hogy mentől előbb kényelmet élvezzek s annak éljek.

— Jere, jere fiam! kiáltá eleibe André asszony az ebédlő szobából. Már fél a hatra s levesed mind elhül.

— És én vára-koztattam anyámat! felelt vissza Péter, letéve vadásztáskáját, mely teie volt virágok és kövekkel.

De igazán nem goldoltam, hogy ily késő idő van.

Azután gyorsan asztalhoz ült, csak épen kezét mosta meg egy kék, cseréppel kirakott kis vizmedeuczében, mely az éttermet diszité és mivel anyjával tudatni kellett Mariánna szándékolt látogatását, evés közben előadta az egész dolgot.

André asszony nyugodtan hallgatta fia elbeszélését azon perczig, mig ez elmondta, hogy Mária-anna mily szivesen egyezett bele a kért találkozásba.

— Te mesét beszélsz nekem — szolt André asszony — vagy belőled csinált bolondot Mária-anna. Mariánna nem akar férjhez menni, azt százszor is mondta már nekem.

— Nos arra már nem emlékszik, mert előttem egészen másként nyilatkozott, vagy jobban mondva megváltoztatta azon szándékát. „Az asszony ingatag.“ De mi bajod kedves anyám, te sírsz?

— Meglehet, magam sem tudom mit

teszek! — felelt a jó asszony, asztalkendőjével száritva fei a nagy könyecseppeket, melyek végig folytak arczán anélkül, hogy igyekezett volna azokat visszatartani.

Szivem olyan nehéz s minden semmiséért képes volnék most sokat sirni.

— Akkor hagyjuk e tárgyat s beszéljünk egyébről. Nem akarom elrontani ebédedet. Te anyácskám nagyon ragaszkodol Mariánához. Ezt én jól tudom s azt hiszem, meg is érdemli barátságodat; de a végén ő sem különbözik annyira más leányoktól, mint a hogy eddig látszott. Ő is, mint bármelyikök, álmodozott szerelemről s családi életről; csak nem reménylhetted, hogy ő mindarról le fog mondani csak azért, hogy társad legyen a sakkozásban, vagy segítsen felszedni kötésedben a szemeket, századok végezetéig? Neki is kijutott a része az önzésből, mint bárki másnak a világon s ehez joga is van.

— S te azt hiszed, hogy én csupa önzésből szomorkodom elhatározása miatt?

Különben meglehet igazad van.

Elismerem, nem helyesen cselekedtem!

Nem akarok előtte keseregni. Mindjárt

itt lesz; hadd találjon engem is ép oly nyugodtnak és ép oly vidámnak, mint a minő te vagy.

— Én? — kérde André, kit meglepett anyja reá szegzett tekintete, — miért is lennék én szomorú vagy nyugtalan?

— Azt hittem, hogy te is az lehetsz egy kissé.

— Reményelem, soha sem képzelted, hogy szerelmes lehetnék Mariánnába?

— Ha az volnál is, abban nem látnék semmi rosszat.

— Valóban? Valld be kedves jó anyácskám, hogy te már ábrándoztál arról, nőül vétetni velem, a te kedves kis szomszédnődet! Hogy esik, hogy te erről egy szót sem szóltál eddig nekem?

— Én szóltam neked már róla többet is egynél, csak hogy te nem akartál reám hallgatni.

— De hát ugyan mikor? Esküszöm, nem emlékszem reá.

— A bizony már régen volt, épen hat évvel ezelőtt. Utolsó elutazásod alkalmával volt, szegény apád halála előtt. Akkor volt egy kis

kész pénzed. Szerettünk volna megházasítani, hogy maradj itthon közöttünk. Mariánna akkor alig volt husz éves. Nem volt még árva, független s olyan gazdag, mint most. E házasság akkor lehető lett volna.

— S most pedig nem az többé — felelt élénken Péter s hangja remegett. — Idősebb és szegényebb vagyok, mint voltam ezelőtt néhány évvel; nem lennék elég jó neki. Arra kérlek kedves jó anyám, ne tégy ki engem soha azon megalázódásnak, hogy e büszke, megfontoló leány által legyek visszautasítva; ne beszélj neki soha rólam! Reményilem, nem is beszéltél terved felől soha neki?

— De igen, néha.

— S mit felelt?

— Semmit! Marianna soha sem telet, nem tesz megjegyzést, mikor felelete kötelező lehetne reá nézve.

— Ez igaz, ezt én is megjegyeztem nála. Ő oly okos, oly meggondoló, hogy szintugy borzadok tőle!

Egy nagyvilági nő . . . ha kaczer, kihivó, csábitó . . . azt már lehet érteni, imádókra akar szert tenni; de egy falusi leány,

kinek férj kell, semmi más, másképp kellene hogy számíton s viselje magát; de ez egy valószínűség, melyet bárminő hév nap sem volna képes felolvasztani.

— Hallgass, épen itt jön — szólt André asszony, ki most nagyon is észrevette fiának fájdalmas felindulását, — de legyünk nyugodtak, nehogy azt higgye, hogy hibáztatjuk.

XI.

Épen bevégezték volt az étkezést s mindketten Mariánna eleibe siettek, ki most érkezett a ház elé kis lován ülve. Mariánna földre ugrott; alig rántva meg a kantárszárát. A tanulékony, szelid állat megállt magától, mintha kitalálta volna urnője gondolatát, s egész a szoba ajtóig kísérte őt, honnét balra térve, egyenesen ment szokott helyére, egy kis fészerbe, melyet már jól ismert, s melyet a majoros szamarával osztott meg rendszeren.

Mariánnának egész amazoni öltözete, bő fehér ujasból állt, bőr-övvel leszoritva, fején kis kerek szalma kalap, s végül, egy hosszú kék és szürke csíkos szoknyából, melyet gyorsan és igen ügyesen fel tudott szedni s megerősíteni bőrövéhez. Haját rövidre vágva s felbodrozva viselte, és e fiatalos hajviselet egyesülve ki-

csiny, hajlékony természetével, oly gyermekded kinézést adtak neki, mintha legfőlebb 14—15 éves volna. Bádgyadt fehér arczbőre, mely szemei körül s nyakán kissé barnásabb árnyalatba ment át, nem szenvedett a nap hevétől, egy tolt, egy ráncz nem látszott rajta.

Vonásai finomak, fogai igen szépek voltak. Egyéb semmi nem hiányzott neki arra, hogy szép legyen, mint hogy fordítson gondot reá, azzá lenni, vagy hogy higyje, miszerint látszhatnék annak.

— Nos édes kicsinyem! tudjuk mi hozott ide jelenleg, szólt megölelve őt André asszony. Tehát elhatároztad férjhez menni.

— Nem André asszony, még nem vagyok elhatározva — felelt Mariánna.

— De bizony el, miután látni ohajtod a kériőt, el vagy határozva vissza nem utasítani őt, ha megtetszik neked.

— Épen ez a kérdés. Megtekintés nem kerül semmibe, azt mondják a kereskedők.

Beleegyezik kegyed eljöni velem hozzám vasárnap ebédre?

— Hogy ne, kedves kicsikém, neked nem tudnék semmit megtagadni.

— Most én elhagylak benneteket, hogy szabadon beszélhessétek meg e komoly ügyet, mely méltán igénybe veszi Mariánna minden gondolatát, szólt André, kifelé indulva. Az aszszonyoknak ez érdekes szakaszcól mindig vannak apró titkos közlendők . . . Én csak teljesen volnék itt.

— Nem, kedves keresztatyám, ebben csalódik. Legkisebb titkom sincs, mit közöljek másokkal, s komolyan sem fogok e tárgyról gondolkodni mind addig, míg anyja és ön nem mondanak véleményt azon egyénről, s nem javasolják, mit kellend tennem.

— Hogyan! te a mi véleményünktől függeszted fel határozatodat?

— Természetesen.

— Ily felelősséget nem veszek magamra, válaszolt André szárazon; én nem értek a férfiek megítéléséhez, s azt hiszem, csak gunyolódni akarsz velünk, ugy mutatván, mintha te sem értenél ahoz.

— De hát hogy érthetnék én hozzá? szólt Máriaanna, nagy szemekkel bámulva tekintve Péterre.

— Ugy hiszem, tudod mi okon utasított-

tađ vissza azokat, kiket eddig ajánlottak neked, tehát tudnod kell azt is, hogy mi a kívánságod e részben, s hogy miért vagy hajlandó e mostanit elfogadni . . .

— Vagy egy másikat! szólt halvány mosolylyal Mariánna. Kérem keresztatyám, ne távozzék el, szeretnék megkérdezni valamit öntől.

— No ez aztán jól van! Lássuk mit akarsz megtudni; azt, hogy milyen legyen azon férj, kit jónak találsz magadhoz?

Mindhárman leültek egy lóczára, André asszony közbül.

— Nem azt, viszonzá Mariánna, ön azt nem tudhatja, miután nem is gondolt soha erre, vagy nem is felelne komolyan kérdésekre, mert nem érdeklődik eléggé jövőm iránt. Oly valamit akarok öntől megkérdeni, mi csak közvetve függ össze a férjhezmenetel eszméjével. Azt szeretném tudni, ha egy az én helyzetemben levő leány képes volna-e tanulni s magát mivelní a nélkül, hogy megváljon lakásától s megszokott életrendjétől?

— Mily különös kérdést intéz hozzám e leány, szólt Péter, anyjához fordulva, képes-e felfogni ennek értelmét?

— Igen, én tudom érteni, felelt André asszony fiának s nem először történik, hogy Mariánna vesződik e gondolattal. Én nem bírok neki megfelelni. Én megtanultam azt, mire fiatalkoromban oktattak, mi épen szükséges egy szegény falusi asszonynak; de ez nem nagyon sok és számos oly dolog létezik, miről nem beszélek soha, mivel csöppet sem értek hozzá.

Minden helyzetembeli nő, csakis abban mutathatja ki józan eszét, ha nem tesz kérdéseket, hogy ezáltal tüntesse ki teljes tudatlanságát. Mariánna nem elégszik meg azzal, hogy meglegyen e tapintata s hogy tudja azt mi szükséges élte fentartására s rendes napi foglalkozásához, ő szeretné, ha tudna mindenféléről beszélni a tanult, mivel emberekkel.

— Bocsánat André asszony, szólt Mariánna, jobban mondva nem annyira a másokkal való társalgásért, mint inkább a magam saját gyönyörűségemre szeretnék mivelődni s tanulni. Látom, például, hogy keresztatyám elégültnek érzi magát, ha magánosan sétálhat s gondolkodhatik mindazon számos dolgokról, melyeket tanult és tud, és nagyon szeretném

megbizonyosodni a felől, ha sokkal boldogabb-e ő ezért, mint én, ki hasonlóan sokat sétálok a nélkül, hogy tudnék valamit s valami felől elmélkedném.

— Ej, ej! kiálta fel André meglepetve, épen oly rejtély kulcsát érinted ujjaiddal, melynek nyitját én soha sem tudtam kifürkészni, hogy felfedezhessem ábrándjaid titkát.

— Hogyan keresztatyám, önt kinzá azon gondolat, elmélkedett afelől, ha vajjon nem üres-e egészen agyvelőm?

— Édes istenem, ezt nem épen csak reád vonatkozólag mondom gyermekem, de azon kérdést, melyet te tettél most nekem, én magam is ezerszer tettem már gondolatban. Szemlélve néha egy-egy paraszt embernek mély gondolkodást kifejező arczát, a gyermekek zajos örvendezését, a kis madarak játszi röpkedésében boldogságuk érzetének kinyomatát, vagy a virágok elragadó nyugalmit, fürödvén a fényes holdsugárban, azt mondtam gyakran magamban: vajjon jótétemény-e reánk nézve a tudomány s azon idő, mit ez elmélkedésnek szentelünk, nem rabolja-e el az ábrándozásnak legfőbb báját, vagy az érzelmek legfőbb hatal-

mát? De bocsánat, úgy beszélek veled, mint szobatudós s kifejezéseim nevetségesnek tetszhetnek előtted. Hogy röviden fejezzem be e tárgyat, esküszöm, hogy e részben semmi megoldásra nem jutottam és hogy sokban reád is számítnék s folyamodnám felvilágosításért, ha vennéd magadnak a fáradságot, más valamiről is beszélni velünk néha, mint a szapulásról, vagy hogy a csirkét hogy adják a vásáron.

— Én, keresztatyám, egyébről nem beszélhetek, mint a mihez értek, és én nem tudom eléggé a szók értelmét arra, hogy kifejezni birjam mindazt, a mit magamban gondolok. Arra idő kellene, mig rendezem fejemben a szavakat . . . Várjon csak, hadd kísértsem meg!

XII.

Néhány perczig mély hallgatásba merültek mindhárman. Mariánna ugy nézett ki, mint ki számvetéssel foglalkozva, fejében több darabból álló, nagy számokat ad össze. André asszonyt nem látszék nagyon meglepni ez okoskodásra való törekvés. Egyedül Péter volt bensőleg nagyon felizgatva. Alkalmasint nagyon szívére vette azon feladat megoldását, melyet ma reggel forgatott elméjében, megtudni azt, ha Mariánnában a szellemi képesség csak szunynyad-e, vagy merőben hiányzik.

Mariánna végre megtörte a csendet s kisé bosszus arczczal szólt:

— Nem sikerül, nem birom kifejezni magamat. Majd máskor kísértem meg. De nem is azt jöttem most öntől kérdezni, ha a tanulás boldogabbá teszi-e az embert; hanem

csak is azt akartam megtudni: hogy tanulhatnék-e s mivelhetném elmémet, a nélkül, hogy falunkból távozzam.

— Az ember — viszonzá Péter, tanulhat bárhol és egészen magára is, csak könyvei legyenek s neked pedig módodban áll azokat megszerezni.

— De tudni kellene, hogy minő könyvek szükségesek s önre számítottam, hogy kijelölje azokat számomra.

— Az könnyen megtörténhetik, mihelyt te elmondod! nekem, hogy miket tudsz és miket nem tudsz még. Atyád tanult ember volt s néhány igen jó könyvet szerzett meg magának. Ő gyakran mondta nekem, hogy te rest vagy s teljességgel nincs hajlamod a tanulásra. Látva gyenge testalkatod, nem akart elvonni a fenjáró gazdasszonyi dolgok igazításától, melyhez több hajlamot mutattál.

— És ez most is ugy van — felelt Mariánna. Csak künn járassak s gondolatimat a külső dolgokra fordítva rendezhessem, akkor jól érzem magam.

De ha elmélkedem s komolyan kezdek valami felett gondolkodni, azt hiszem, meg kell halnom.

— Akkor gyermekem, maradj olyannak, a minő vagy s élj úgy, a mint eddig éltél. Nem látom át, miért kellene most új foglalkozást keresned, midőn a férjhezmenetel úgy is eléggé komoly feladatot tűz elődbe.

— Igen, ha férjhez megyek! — viszonzá Mariánna. De ha nem talállok férjhez menni, tudnom kell magamat akkor is elfoglalni, ha már idejét multa a szabadban kalandozás; de ime, a nap is lehanyatlott már: akarja-e, hogy sakkozzunk André asszony?

André asszony elfogadta az ajánlatot s Péter, kit minden e nemű játék untatott, künn maradt a kertben s alá s fel járkálva a ház előtt, figyelemmel szemlélte Mariánnát, ki anyjával ült a szalonban, egy zöld ernyős kis lámpa által halványan megvilágítva; ép oly nyugodtan figyelt játékára, ép annyira igyekezett előnyben lenni s arcza ép oly változatlan maradt, mint bármikor.

— Ki tudja, gondolá Péter, nem valamely különös beteges idegesség hervasztotta-e el a benne rejlő szellemi képességet? Sok jeles tehetségű fiatal ember, örökre éretlennek marad a szellemi munkásságra szükséges élet-

erő hiánya miatt. A nőknél nem szokták figyelembe venni a szervezet e következetlenségét, azok más irányt követnek mint a férfiak, s más eredményre is jutnak.

Csak kivételes esetekben kívánják meg tőlük, hogy önmagoknak teremtsenek állást, a mi vagy szellemi erőfeszítést igényel, vagy folytonos kitartást, a tanulásban. Mi az oka, hogy Mariánna ily kivételt akar képezni, hogy erre törekszik? Ő is érezné, miként én, azon titkos bút, hogy nem tudta saját értékét eléggé hasznosítani? E baj a nőknél nem igen szokott előfordulni. A nőnek egészen más hivatása van. Hogy hű élet-társ, hogy jó anya legyen, ez elég az ő dicsőségére, az ő boldogságára.

Kilencz órakor Mariánna megölelte André asszonyt, kezét nyujtá keresztatyjának, s könnyedén felugrott Suzon hátára, ki meg volt tanítva, hogy térdre ereszkedjék s még kisebbé tegye magát urnője előtt. Ló és lovarnő oly könnyűk voltak mindketten, hogy a vágatás zaja alig hallszott a finom fővenyen, s csakhamar egészen elenyészett az éj csendjében. Az est enyhe illatos volt.

Péter hosszason maradt még a kert korlátjához dőlve, gondolatban kísérve Mariánnát utján, áthaladva vele képzeletben, a kis tölgyerdőn, a virág-balzsamot lehelő réten, s a komor sziklától környezett tiszta patakon. A Mariánna szemeivel vélte látni e távoli tárgyakat s kedve telt benne oly benső felindulást tulajdonítani neki, melyeket az meglehetősen nem is érzett.

A következő nap, szombat volt, heti vásár napja Faillban.

Bemenni a vásárba, habár semmi vásárolni valója sincsen is, rendes szokása a falusi embernek, legyen az ur vagy paraszt. Kedvencz gyűlhely ez számukra, hol találkozhatnak mindazokkal, kikkel netán valami elintézni valójuk akad, itt vitatják meg a környékbeli újdonságokat is s határozzák meg a piaczi áruk értékét. Péter azért szokott eljárni, hogy olvasson hírlapokat. Hogy hetenként egyszer a közérdekek színvonalára helyezze magát, ez elég volt oly ember részéről, ki egészen vissza akar vonulni a tevékeny élet küzdteréről.

Épen a „Zöldfa“ vendéglő előtt haladt el azon perczben, midőn behajtott oda azon

kis jármű, mely a gyors kocsit pótolja e környéken, midőn hirtelen egy szép ifjut lát kiszállni belőle s felé közelíteni: — Ime itt vagyok! én vagyok! kiáltott eleibe, s egész barátságos bizalommal ölelte át nyakát. E szép fiu, herkulesi termetével, mint rózsa, oly üde arczzal, s a legujabb divatu választékos egyszerű úti öltönyben, Gaucher Fülöp volt, ki megelőzte vasárnapra béjelentett érkezését.

— Ugy van, nagyon kedves barátom, ismétlé az érkezett, az André elképpedt arczából azt olvasván ki, hogy ez nem ismerte őt fel, én vagyok Fülöp.

Péter csendesítőleg szakítá félbe a fiu szavait. — Nagyon jól felismertem önt, szólt halkított hangon, de semmi szükség nevét így kikiabálni az egész utczának; Ön oly ügyben jön ide, melynek sikerülte némi óvatosságot igényel. Tudja meg, párisi fiatal barátom, hogy vidéken legelső ok a megbukásra, ha az ember terveit világ elé tárja.

Legelőbb is! ön nem fog az egész városon keresztül vonulni társaságomban. Vegyük utunkat e kis mellékutcza felé, mely kivezet a mezőre, s egy rövid órai menetel után, még elég korán haza érkezhetünk ebédre.

XII.

— Egy rövid órai menetel után, így bőrdömmel kezemben? — szólt Fülöp elbámulva ez ajánlat felett.

— De hát nehéz ez? — szólt Péter, megemelintve a bőrdödöt; oh nem! nagyon könnyű.

— De van még más pakkom is ezen kívül. Egész sereg festő-műszer van velem, mert szándékom 'egyet-mást' vázolgatni e vidéken.

— Azon esetben meghagyom a vendég-lősnek, hogy mindent küldjön el önnek egy targonczás embertől, más járművet nem ajánlhatok fel önnek, én rendesen lábaimat szoktam idáig használni s elég jól találom magam mellette.

— Engem utse, azokat magam is elég-

gő tudom használni, mit gondol ön egy tájkép-festő! s ha szükség, hátamon is elviszem festőszereimet. Majd meglátja ön holnap, mit tudok, hanem mára inkább csak a targonczát választom.

— Várjon itt reám! — szólt Péter s bement a vendéglőbe, hogy megtegye a szükséges intézkedést. Öt percz múlva visszatért vendégéhez s útnak indultak. Fülöp első kérdése meglehetősen meglepte Andrét.

— Van sok csinos nő itt a vidéken?

— Nyissa ki a szemét s majd meglátja, — szólt Péter nevetve.

— Szokásom is nyitva tartani — felelt a fiatal festő, ezt megkivánja mesterségem s épen most láttam itt eléhaladni egy furcsa kis jószágot.

Lóháton, ugy tipegve, mint egy kis egér, már tudniillik a ló!

— Egyedül volt? — kérdé André rögtöni felindulással.

— Egészen egyedül . . . egy kis szürke lovon, fekete sörénnyel.

Péter szinlelte, mintha nem tudná kőről van szó, jóllehet nem kételkedhetett felőle.

— S úgy találta, hogy csinos volt?

— Azt nem mondhatni, félvén, hogy csalódom, oly gyorsan eltűnt szem elől . . . hanem annyi bizonyos, hogy kedvesnek nézett ki távolról.

— Nem tartják szépnek; s ő sem hiszi azt magáról.

— Ön tehát tudja ki az a nő?

— Ugy hiszem igen. Ön azt mondja kicsiny termetű?

— S vékony mint egy pálcza, de nagyon kecses mozdulatu, haja szénfekete s egészen felbodrozva, érdekes halvány arcza, s nagyon szép szemei.

— Végre is megtetszett önnek?

— A mennyire eddig láttam őt, meg. De hát mondja csak ez volna . . .

— Ugy van, ez az . . . ez azon fiatal hölgy, kit atyja ohajtana ön néjéül.

— Chevreuse kisasszony? Lám, lám! Mindjárt ideérkezésemkor találkoztam vele.

Tudja ő, hogy én azért jöttem, hogy . . .

— Ő épen mit sem tud az egészsről, felelt Péter nyers hangon, s én is csak holnap reggelre vártam őnt.

— Igaz. Egy nappal korábban indultam el, mint szándékomban állt, hogy ne utazzam át éjjel e vidéken.

Egy festő szeret sokat látni! Aztán vágytam is, hogy fogalmam legyen e helyről, mely szülőföldem, mert én is Faille-ban születtem, épen mint ön, kedves barátom; de itt töltött első éveimre legkevésbé sem tudok visszaemlékezni. Hanem a város, legalább a mennyit belőle láthattam, borzasztónak tetszett, de itt e mező s az egész környezet nagyon szép, és itt mindjárt előttünk mily kedves kiszöld füvel szegélyezett ösvény kanyarog . . . s a láthatár szélén ama kékes homályban elvesző hegyek . . . valóban gyönyörű . . . elragadó!

Az ember képes megszokni e nagy s oly gömbölyüvé nőtt diófákat s ellentétül a levagdalt águ s megcsonkított nyárfáknak oly igen mulatságos külsejük van. Lelkemre mondom, én itt igen jól találnám magamat s ha nőmnek is úgy tetszik, igen szívesen eltöltöm itt a nyári idényeket.

— Hogyan, az ön neje? szólta André, önkénytelenül megvető, haragos tekintetet vetve az ifju festőre.

— Nős! Chevreuse kisasszony, vagy más valaki, válaszolt Fülöp, cseppet sem jöve zavarba. Ide jöttem e vidékre, atyám azon határozotti parancsával, hogy feleséget keressek magamnak s ha nem ellenkezem akaratával, kinézéssel szép összeg pénzre. Én meguntam már a papa gyámkodását, ki igen derék ember, hisz ismeri őt, de ki mégis untat kissé. Eszméink nem igen összhangzóak. Nem fog többé kizárni, nem veti többé szememre művészetemet, ha a házasság által megkészserezem vagyonomat. Tehát fel a házasságra! miután a papa eszében házasság és festészet egy és ugyanazon fogalom.

— És a festészet kedvéért, melyet ön annyira kedvel, szeretni fogja nejét, bármilyen legyen is az?

— Nem épen, hanem engedékeny leszek és nem kívánom meg tőle, hogy csodaszép és kiváló eszes legyen. A mi véralkotát s természetét illeti, nagyon csodálatosnak s rosznak kellene lennie, hogy meg ne tudjon egyezni az enyémmel. Én a legjobb tésztából vagyok gyúrva, kiket csak valaha eléállított a férfiak között a világegyetem főfőmestere, mindig jó-

kedvü, vidám, szeretem a világosságot és szabadságot, nevetve fogadok mindent . . . . de pszt! ime előttünk van az iménti lovagnő. Valóban Chevreuse kisasszony-e? Siettessük lépteinket, hogy legyen időm jól szemügyre venni őt.

XIII.

Mariánna valóban megállapodott volt, vagy jobban mondva lépésben tartotta Suzont, hogy beszélgessen majorosnéjával Marcsával, kit nem messze Dalmortól utólért az úton.

Marcsa felhalmozott zaboszsákok tetején ült, egy ökörszekér saroglyáján, melyet férje gyalogmenve hajtott az ostorral. Az út arra igen keskeny volt, hogy egy ló vagy csak gyalog ember is elférjen a sővénykerítés s a szekér kerekei között. Az ökrök csak lassan haladtak előre. Suzon megérezte szagát a számára vásárolt zabnak s felismerve szokott környezetét, orrát egész a majorosnéig nyujtván ki, ennek ölébe fektette fejét, ki beszéd közben homlokát simogatta a szelid állatnak, számat adván asszonyának a mézárósnak eladott kövér juhokról s a vett sertésekről, me-

lyeknél olcsóbbat nem tudott kapni az egész vásárban.

E beszélgetés alatt Mariánna egészen kedvére hagyta mozogni Suzont s a zablát karjára akasztva, elgondolkodva hanyagul ült lován, mint a ki elfáradt s pihenésre van szüksége. Egyszerre egy szép kecskerágó-ágot pillantván meg a bokrok között, lábaival arra felé nógatta Suzont a nélkül, hogy a zablát is használná s kinyújtá mindkét karját, hogy leszakítsa az ágot.

De azon perczben a fiatal Fülöp, ki a nélkül, hogy a lány észrevenné, már odáig ért volt, Andrét egy kicsit hátrahagyva, gyors mozdulattal a bokorhoz lépett, hirtelen letörte a kecskerágó ágát s egy párisi szülött merész biztonságával s udvariás előzékenységével nyújtá át Mariánnának.

Mariánna megpillantva e szép ifjút, tele tűzzel tekintetében, sokat ígérő mosolylyal ajkain, perczig sem kétkedett, hogy a kérőt látja maga előtt. E vidék egy lakója sem lett volna képes e bátor fellépésre s lovagiasságra. A hölgy kissé elpirult, de rögtön összeszedve magát, halvány mosolylyal s a nélkül, hogy elfogadná a virágos ágot, szólt:

— Köszönöm uram, nem magamnak akar-
tam leszakítani; lovamnak volt szánva, ki nya-
lánkságképp vágyik reá.

— Jól van hát! — viszonzá művésznök
a nélkül, hogy kijönné sodrából, azon esetben
a lónak kedveskedem vele, ez reményem nem
fogja visszautasítani. Ezzel oda nyujtá az ágat
Suzon orra elé, ki azt minden vonakodás nél-
kül vette fogai közé.

Fülöp egész tisztelettel emelt volt ka-
lapot az ifju hölgy előtt, mi abból áll, hogy na-
gyon magasra kell felemelni s feje felett tartani
a kalapot, mint mikor egy fejedelmet vagy nép-
szerü egyéniséget üdvözölnek. Mariánna ezalatt
rövidre fogva a kantárszárat, könnyü főhajlással
üdvözlé Fülöpöt s fél sem pillantva, az út sán-
czába szökteté Suzont, mely ennek egész tér-
déig ért s ügyes mozdulattal, könnyedén át-
ugorva az ökrök nagy szétágazó szarvai előtt a
vastag szekérrúdat, vágatva tünt el az út-ka-
nyarulatnál.

Péter szivéből örült Mariánának e rög-
tönzött s ügyesen kivitt eltávozásán. A legje-
lentéktelenebb körülmény képes lett volna most
Fülöpöt egyszerre a helyzet urává tenni.

— Nős! — szólt, rejteni igyekeztén az ifju művész előtt gúnyos mosolyát — megnézte-e most egész kedvére őt?

— Elragadó! bájoló! maga a választékoság, tele'észszel, erélylyel s még egy kis kaczér-ság sem hiányzik! Szóval, egészen nő! Ugyan hány éves? Atyám azt mondta, hogy idősebb nálamnál; de azt hiszem csak tréfálni akart, ugy néz ki mint egy kis iskolai növendék.

— Chevreuse kisasszony 25 éves.

— Az lehetetlen.

— Esküvel erősíthetem. Ő sem akarná, hogy eltagadják évszámát.

— No az nekem mindegy! Az embernek annyi az évszáma, a mennyinek lenni látszik. Én részemről, ki szakállas vagyok, mint egy török, épen annyi idősnek nézek ki, mint a mennyinek őt mondják lenni, de a mit senki sem hiszen el: egy keretbe lefestve igen öszhangzó képet adnánk ketten, az erő és a kellem classicus tárgy.

— Ön tehát el van határozva?

— El, miután szerelmes vagyok belé.

— S nem kétkedik a sikerben?

— Legkevésbbé sem.

— Szerencsés, hogy ennyire tud bizni magában.

— Édes André barátom, én két dologban bizom, mely egyesülve van bennem: az ifjuság és a szerelem. Ez két nagy hatalom: a szerelem mely önmagában él és gyűjt, az ifjuság mely bizalommal tölt el, szembeszállni a veszélylyel, s kifejezni azt mit érzünk. Abban nincs semmi hiúság kimondani, hogy valaki fiatal és szerelmes.

— Önnek igaza van, szolt Péter, mély szomoruságot s levertséget érezve keblében. Csak azoknál lehet nevetséges a hiúság, kik elvesztették már az ifjuság tapasztalatlanságát, s az első behatások ártatlan tisztaságát. Ez alatt útasaink érkeztek egy kissé tágasabb helyre, hol elhagyhatták már az ökör szekeret s közel voltak André Péter hajlékához.

Messziről, hol már hegynek megy az út, ismét megpillantották Mariánnát, ki újból lépésben tartotta lovát.

— Most már nem megy vágtava, szolt Fülöp. Kitudja, valjon nem reám gondol-e?

— De bizonyos hogy gondol, mondá magában Péter, némi belső keserőséggel.

MÁSODIK RÉSZ.

XIV.

Fülöp elég szerencsétlen volt a legnagyobb mértékben nem tetszeni André asszonynak. Pedig különben nagyon jó és becsületes fiú volt, nyílt szívű, egyenes lelkű, mint arcza; de André asszony nem tudta megbocsátani valakinek, hogy szebb legyen fiánál, ki azonban nem az volt, kiről falu helyt azt mondják, hogy szép ember. Nem volt sem széles mellű, erős, vállas sem, nem volt fekete szakálla, fehér piros arcza. Érdekes, eszes, szerény külsővel bírt; arcza s egész megjelenése, a kiváló természetek nemességét fejezte ki. És anyja, ki soha nem forgott a nagyvilágban s nem is tudta volna elemezni, hogy miben áll tulajdonképpen a nemes választékosság, összehasonlítási módjában sajátlagos ismertető jelt állapított meg magában. Neki sértette érzékét az a bizonyos

köznapiság, melytől úgy szólva át volt hatva minden mozdulata s magatartása Fülöpnek s ebből azt következtette, hogy gondolkozásmódja s tettei is következetesek lesznek e külső megjelenéshez. Nem hiányzott nála azon természetes eljárás s ingerkedő szellem, mely jellemzi az e környékbeli lakókat, s különösön a nőket. Nem is szünt meg őt egész étkezés alatt finom gunyjával ostromolni, a nélkül azonban, hogy Fülöp figyelemre méltatná e csipkedést.

Az is igaz, hogy házi asszonyi kötelessége mindenekelőtt való volt reá nézve s vendégét a mellett elhalmozta szivességgel s apró gondoskodással.

Fülöp megtudva, hogy Andréék másnap ebédre Chevreuse kisasszonyhoz vannak igérkezve, és hogy ez alkalmat meg akarnak rá ragadni bemutatni őt is a kisasszonynak, ügyét sokkal előbbre haladottnak találta már is, mint reménylé s nem késett megjegezni, hogy csillagja már is fenn ragyog az égnek kellős közepén.

— És melyik az? . . . kérdé André asszony hamis mosolylyal.

— Nevét épen nem tudom, felelt az ifju vidor hangon, nem értek a csillagászathoz; de ha felpillantok az égre, s látom a legnagyobbat s legfénylőbbet valamennyi között, meg vagyok tökéletesen győződve, hogy épen az az enyém. Ön nem hisz a csillagok befolyásába sorsunkra, Péter barátom?

— De igen; hiszek Napoleonra és önre nézve. Ha az oly egyszerű halandók, minő én vagyok, birnak is a csillagok pártfogásával, az enyém oly kicsi s oly magasan áll, hogy soha sem tudtam észrevenni létezését.

Fülöp hosszúra nyújtá az esti csevegést, mi Dalmorban egészen szokatlan volt, nem is gyanítván, hogy az öreg asszonyság kilencz órakor le szokott feküdni. Péter látva, hogy az óra tizenegyet mutat, vendégéhez fordulva mondá: Ugy hiszem, ön ki is lesz fáradva az utazás után, mihelyt ohajtja, hogy szobájába vezessem, csak szóljon.

— Én soha sem vagyok kifáradva, szólt Gaucher; semmi sem szokott ellankasztani, hanem az a szekérzörgés mégis összerázta agyvelőmet s kissé álmosá tett, tehát ha megengedi ön . . .

Péter egy kis vendégszobába vezeté őt, mely egészen új volt, még csinosan berendezve s melynek redőnyeit a festő kinyitotta azért, mint mondá, hogy kora hajnalban felébredhesen. Azt állitá, hogy ki akar menni tanulmányozni a tájat, hogy legyen mit dolgozzék a következő napokon.

— Aludjék csak nyugodtan, mondá neki Péter; én felébredek napkeletekor s akkor elhivom önt, ha kívánja, hogy meghordozzam a legszebb tájakon itt körülbé.

— Köszönöm, válaszolt Fülöp, de őszintén szólva, jobb szeretem magam fedezni fel azokat. A művészt mindig zavarja az, ha először is más szempontjából, nem a magáéból kell a dolgokat megítélni.

— Azaz, hogy, gondolá magában Péter, kíváncsisággal egész háza belsejéig akarod üldözni Mariánnát. Majd résen leszek jó fiu; még nem a tiéd ő, még most kötelessége keresztatyjának örködni felette.

André visszament szobájába s hogy szabaduljon rossz hangulatától, kedve jött irni; de hasztalan kereste az azelőtti napon megkezdett naplóját. Nem kapta sehol s arra sem emléke-

zett tisztán, hogy miket irt volt bele s kezdett nyugtalankodni, hogy tán séta közben elveszítette. Arra emlékezett, hogy mikor hazajött, táskáját s botját a salonba tette volt le s lement megnézni, vajjon nincsen-e könyve is ott.

Ott találta anyját, ki hasonlóan igen izgatottnak látszott.

— Mit keresünk ugy? kérdé tréfásan fiától.

— Egy kis rossz zsebkönyvet, melybe jegyzeteimet irogatom be . . .

— Itt van, szólta anyja, kihuzva egy fiókot. Ma reggel kaptam meg takarítás közben s betettem ide.

— Ha elolvastad tartalmát, azt hihetted rólam, hogy örült vagyok.

— Ha olvastam-e? Nem biz én, nem igen vagyok kíváncsi a kéziratokra, melyeket soha sem birtam valami jól kibetüzni; de hát miért mondod, hogy örültnek gondolnattalak volna?

— Mert — csak . . . De mondd meg te előbb, hogy miért látszál oly nyugtalannak és szomorunak?

— Oh annak okát könnyen megmondhatom, dühös vagyok, ha elgondolom, hogy e szép madarat el kell vezetnünk Mariánnához s miután szállásba fogadtuk s szivesen látjuk őt házuknál, kénytelenek vagyunk Mariánna előtt kedvesnek találni modorát s őt egészen. De nem! én részemről nem fogok ily csalfaságot elkövetni! én nevetségesnek és kiállhatlannak találom őt s nem is ígérem, hogy ki ne mutassam, hogyan vélekedem felőle.

— Igen hirtelen itéled őt el, felelt Péter, helyet foglalva anyja mellett, ki izgatottan vetette le magát a divánra. Nem ostoba s nem is rossz indulatu fiú; modora, mely, elismerem, kissé igen önhitt és merész, meglehet tetszeni fog Mariánnának; ki tudja? Mariánna meglehet nem bír ép oly sok ítélőtehetséggel, megnyit te tulajdonítás neki s a mily mértékben, szavad után, én is hittem azt felőle.

— Mariánnának sok esze van, szólt hévvel André asszony és nagyon józan gondolkodása; te nem ismered őt.

— Az igaz; előttem rejtély egész lénye.

— Az csak a te hibád; oly ritkán és keveset beszélsz vele s nem igen használsz fel az alkalmat, megismerni őt közelebbről!

— Ez meglehet, kissé az én hibám is, de még inkább a tied. Hidd el, hogy ő szereti a sphinx szerepét vinni s én pedig nem bírok a Gaucher Fülöp vállalkozó szellemével, hogy ellebbenteni akarjam a fátyolt egy fiatal leány legbensőbb érzelmeiről. Lehet, ő gyermek hozám képest, de azért nő és én nem tudom egy nő tartózkodását durván támadni meg.

XV.

André asszony gondolatokba merülve ült néhány perczig s azután megfogva fia kezét, így szólt: Te bátortalan, igen is bátortalan vagy!

Ha akartad volna, Mariánna téged szeret meg, téged, egyedül téged választott volna férjéül.

— Nagyon régi bűnömet veted szememre! hat éve mult annak. Feledted, hogy hat év óta nem gondolhatok többé házasságra.

Miért ne? Vén-e az ember harminczöt évvel?

— Arra mindenesetre elég vén, hogy multjához mérve, megítélhesse jövőjét. Ha az ember harminczöt éves koráig nem tudta megalapítani szerencsáját s állást biztosítani magának, bátran elmondhatja, hogy azon túl sem

fog az neki sikerülni s jobb ha végkép lemond az élet küzdelmeiről s a hasztalan izgalmakról.

— Ellenkezőleg, ez egygyel még több ok, jó házasságot tenni.

— A szerelmet jó házasság szempontjából fogni fel, ez az, mit én nem tudtam tenni soha s ezentul sem fogok megtanulni.

— Igen, igen, értem én ezt s téged is jól ismerlek. Nekem is meg van a magam büszkesége s azért tudom tisztelni a tiedet; nem is vetek egyebet szemedre, mint hogy miért nem tudtad Mariánnát megszeretni önmagáért; ezt ő valóban megérdemelte s lehet, hogy viszonzta is volna érzelmeidet.

Ha egyszer szerelem vegyül a dologba, nincs többé enyém, tiéd, a vagyoni kérdésekben.

— Ez is ugy van, de én nem képzeltem, hogy megnyerhetném a Mariánna szerelmét. S ha Fülöpben igen sok az önbizalom, bennem tán igen is kevés van. És aztán, be kell vallanom, fő szenvedélyem volt az utazás, s mindig reményltem, hogy lesz módom megint elől kezdeni e vágyam kielégítését. Egy más, csak egy kis ügyességgel s világbeli jár-

tassággal bíró egyén maga keresett volna fel ily jó alkalmat a boldogulásra, minőt nekem a sors nyújtott. Én még az esetleget sem tudtam elősegíteni s felhasználni. Mondtam én már neked azt százszor is, hogy magamra nézve nem vagyok semmire sem jó. Most már részemről mindennek vége s örülök, hogy legalább számodra tudtam egy kis nyugalmat biztosítani.

Ne rontsuk meg a jelent hasztalan visszaemlékezésekkel a multa. Azt mondod, lehet, hogy Mariánna szeretett volna engem . . . Ő jól tudja, hogy én azt nem vettem észre, s ezt soha meg nem tudná bocsátani. Bármily szelid, bármily higgadt legyen is egy nő, soha meg nem bocsátja egy férfinak azt, hogy vak volt iránta. Most már értem miért oly hideg hozzám, miért igyekszik annyira kerülni társaságomat, s tudom okát a kimért „ön“ megszólításnak a régi bizalmas „te“ helyett, nem feledheti az elmellőztetést! és most, midőn ez önhitt subancz, ki nem haboz, ki nem gondolkodik, szemtelenül kihívó, s nagyon is tisztán látó szemeivel sováran tekint reá: lesz alkalmát saját hasznára boszszulni me magát ostobaságomért.

Legyen neki édes a boszu, és legyen boldog, elégült, más kívánságunk nem lehet számára. Jó arcot fogok mutatni a kikerülhetlenhez s helyeselni választását, minden utógondolat nélkül.

— Azt rosszul teszed fiam. Csak akarnád, nem volna még késő! De te nem akarsz, de te nem szereted őt, az én szegény Mariánnámat! Ez elég baj reá nézve. Te boldoggá titted volna őt is, bizonynyal nem leend az, oly emberrel, ki minden tekintetben kevesebbet ér nálánál.

— Ha bir ő azon fölényvel, melyet te oly örömet tulajdonitsz neki, elég idején észre fogja venni, hogy mit ér a másik; még nem mondta ki az „igent.“

— Te kétkedsz abban, hogy Mariánna eszes, valóban most én kezdek téged balgának tartani, bocsáss meg, hogy ezt kimondom! Azt jól tudom, hogy senkit sem ítélhetek meg a te szempontodból, és hogy mondhatnád rólam, hogy én nem értek a dologhoz. Azt is tudom, hogy bajos oly egyénnek megítélni észtehetségét, ki nem akarja kitüntetni azt, a mennyivel bir; de mikor hajlandó az ember

valakit szeretni, keresi az alkalmat kiismerni — ha már szeret, kitalálja a létezőt.

Ha te akarnál szeretni . . .

Péter szótlán csókolta meg anyja kezét, s mély felindulást érzett, de melyet igyekezett azonnal elfojtani.

Közel volt hozzá, hogy bevallja neki, mi szerint néhány nap óta kísértések martaléka, hogy vágyat érez szeretni, vagy tán szeret is már. Ha bevállja szenvedéseit, anyja majd igen élénk részt vesz benne, s oly küzdelemre találja ösztönözni, melyben nem merte hinni, hogy ő lehessen a győztes.

— Majd holnapután visszatérünk még e tárgyra — szólt — s beszélünk róla.

Lássuk előbb, miként kezd a dologhoz Gaucher. Most már későre jár az idő, ideje lenyugodnunk. Ne nyugtalankodj anyám s légy meggyőződve a felől, hogy sokkal boldogabbnak érzem magam így együtt élve veled, mintsem vágyakoznám valami jobb után.

André visszatérve szobájába, elhatározá könnyíteni szive nyugtalanságán s elővette naplóját. Azelőtti napon lejegyzett magán-beszédének végsoraiban, kissé szilaj-hangzásu gondolat-

töredékre akadt, melyet hogy oda irt, nem emlékezett reá, de mely meglepte őt s elmélkedésre ösztönzé.

— Az embernek — így szólt magában — emlékül fűvész albumokat kellene szerkeszteni. Egy virág, egy lomb, egy fűszál vagy moha valamely szikláról, ereklye értékét képviselnék, ha e gyűjtemény egyes részletei eszünkbe juttatnák benső életünk mozzanatait, szivünk egy-egy hevesebb izgalmát vagy akaraterőnk fellobbanását.

Az embernek eszébe jutnának a kiállott veszélyek, vagy fáradaalmak, egy-egy bajjal szerzett fűvészeti kincs megpillantásánál. Képzetele elé varázsolhatná, ujjalag élvezhetné, egyes nagyszerű, vagy kedves tájak szépségét, mely élénken megragadta lelkét; de csakis a külvilág jelenségei képesek ez emlék-töredékeket felidézni, a lélektan egészen más szerepet játszanék. . .

E perczben André lépteket hallott végig haladni a folyosó recsegő deszkáin s le a lépcsőkön; azután a kaput nyitotta ki valaki s Péter kitekintve, az ablakon Gaucher Fülöpöt pillantotta meg, ki úgy látszott éj közepén szándékszik felkeresni a lerajzolandó szép helyeket.

XVI.

Éjfél után egy óra volt. — A Péter és anyja közti beszélgetés, melynek csak igen rövid kivonatát adtuk, több mint két óra hosszúságú tartott.

Minő szeszély üzhette ki most a fiatal művészt a négy fal közül, hogy napfelkölte előtt hagyja el a házat? Rögtöni bosszuság és harag szoritották össze Péter szivét, azon gondolatnál, hátha e fiatal bolond, üzetve a vágytól biztosítani függetlenségét, hirbe akarja hozni Mariánnát, hogy annál gyorsabban és biztosabban érhesse el az óhajtott végeredményt.

André három ugrással mellette termett, midőn látta, hogy Fülöp egész elhatározással Validat felé veszi utját.

— Hová megy? kérdé tőle nyers hangon, tán alvajáró ön?

— Némi részben, — viszonzá Fülöp, ki-
nek arcza inkább meglepetést mint haragot
árult el. A szerelem tesz azzá, az vonz, az
mutatja meg az útat, a nélkül, hogy biztosan
tudnám merre kell haladnom; hanem majd
megtalálom bizonytal falusi szépem kastélyát,
avagy kunyhóját. Tegnap erre felé láttam őt
távozni, őn azt mondta, hogy lakása az út
mellett fekszik, a halmok mellett jobbról. Az
éj tiszta s alig egy óra van még hajnalig. Ne
aggódjék miattam édes barátom, nagyon sajnál-
nám zavarni őnt szokásaiban.

— Legelső és legfőbb szokásom az, —
felelt Péter — hogy örködjem barátaim biz-
tonsága felett.

Őn valóban igen szives hozzám!

Örömebb járok egyedül, a mint már
ezt ezelőtt is mondtam önnek.

— Nem is önért aggódtam én, hanem
keresztleányoméért.

— Keresztleányáért! Ki az?

— Chevreuse kisasszony, kit, ugy hi-
szem, hirbe akar ön keverni.

— Ő az ön keresztleánya? Lám, lám!
Igy már értem. Féltékeny, vagy megvetett sze-

relmesnek véltem önt előbb; de mihelyt oly atyafélét látok önben, hajlandó vagyok elismerni jogait s biztosíthatom, akár meg is esküdhetem reá, hogy szerfelett sajnálnám Mariánna jó hírének ártani.!

Tudja meg édes barátom, hogy az én szándékom tiszta, mint a kristály.

Tegnap az én bájos jövendőbelim nem akart tőlem elfogadni egy szál virágot, azt mondván, hogy lova számára [akarta leszakítani és én akkor oda nyújtottam lovának, azaz, a fiatal kanczának, melynek, miként az este mondta, Suzon a neve. Nekem tehát szándékom, ma hajnalban lefosztani itt körülbé valamennyi virágos bokrot s egy egyszerű füzért csinálni, vadkázsia s más szép mezei virágokból, melyet Chevreuse kisasszony ajtajára fogok felakasztani, ez egyszerű iratkával együtt, melyet előre elkészítettem s magammal hoztam zsebemben, ime: Suzon kisasszonynak, legalázatosabb szolgája. Láthatja, hogy ebben legkisebb ok sincsen a haragra s hogy keresztleánya csak nevetni fog ez ötlet felett.

— Ha önnek az a becsvágya, hogy nevetésre ingerelje őt, azt hiszem sikerülni fog czélját elérni.

— Azt reményli ön, hogy rovásomra fog nevetni Mariánna? Legyen! Most az a főkérdés, hogy akár rokonszenvvel, akár gunyosan, csak hogy velem foglalkozzanak gondolatai s ön még lekötelez engem, ha nevetségessé tesz előtte. Majd boszut tudok én állani rajta, midőn szive, feje tele lesz s elkábitva az én sok bohóságomtól és teljesen meghódítottam őt.

Szándékom, mindenképen erre törekedni, mindazonáltal oly módon, hogy szigorú keresztatyjának ne kelljen emlékeztetnie engem a tiszteletre, melylyel fogadott leányának tartozom.

Péternek kedve lett volna azon rögtöni ellenvetést tenni e beszédre, hogy a Suzonnak felajánlott virág, egyértelmű a Mariánnának szóló szerelmi nyilatkozattal, oly nyilatkozattal, mely annyival inkább adhat okot szóbeszédre, mivel a majorbeliek nem tudván olvasni s meglátván e virágfüzért a kapun, méltán azt gondolhatják, hogy nem más az, mint május-fa, azaz eljegyzés jele a kisaszony részére; mely szokás itt gyakorlatban van a fiatalok között; de Fülöp annyira elhatározottnak lát-szék, végrehajtani szándékát, hogy

neki vagy engedni kellett, vagy megharagudnia, mi mindenekfelett nevetségesnek tünt volna fel előtte s a házigazda kötelességével meg nem egyezhetőnek, a vendégi jogot sértvén meg durván azáltal.

Péter tehát ugy tett, mintha maga is igen jó tréfának találná a dolgot s hagyta egyedül menni Fülöpöt, csak arra emlékeztetvén őt, hogy anyja kilencz óraker szokott reggelizni s hogy délfelé átmennek Chevreuse-ékhez ebédre, mi rendesen három óraker megesik vidéki szokások szerint.

— Miattam ne nyugtalankodjék s mindenekfelett ne várjanak reám. Ha igen meszsze eltávoznám arra, hogy reggelire haza térhessek, akárhol kapok egy kis tejet s kenyeret éhségem csilapítására.

Tudja meg ön, hogy egy tájképfestő soha sem jó zavarba, bármily távoli helyekre tévedjen is. Másnemű helyeken tettem én már kirándulásokat, mint az ön parányi mértékben előállított Helvécziajuk, azt mondhatom édes barátom!

Péter ugy tett, mintha haza felé indulna s egy oldalösvényen Validat felé kezdett közeledni.

Ügyelni akart lépteire annak, a kit magában egész keserü megvetéssel, éretlen ficzkónak nevezett el.

De örömében hangosan elkezdett nevetni, midőn egy negyed óra mulva távolról látta Fülöpöt, mint állapodik meg határozatlanul a keresztút előtt, melynek egyike Validat felé vezet s azután a hegyen felfelé a montsargi kastély irányában haladni. Fülöp végig jártatva szemeit a validati tanya bemohosodott cserépfedelein, egészen beárnyalva a körülfekvő nagy diófáktól s köztük egyetlen erkélyt vagy tornyocskát sem fedezve fel, nem képzelhette, hogy szive hölgye egy ily földmivesnek való „viskóban“ lakjék.

Megpillantotta távolról a festői fekvésű kastélyt s gyorsan arra vette utját, hogy az ottani lakóknak — kiknek épen semmi közük nem volt vele és szerelmével — mutassa be hódolati áldozatát.

XVII.

Péter ennek daczára elhatározta hiven örködni Mariánna lakása körül; haza sietett botja és vadász táskája után, mint a mely mellékletek indokolhatják, kora hajnali kalandozását, s melyek nélkül találkozni vele a mezőn, mindenki csodálkozott volna, hogy hol jár így minden czél és irány nélkül. Faluhelyt senkinek sincs joga határozott czél nélkül kalandozni bé a helyet, mert bolondnak tartaná mindenki, de ha az ember keresni látszik valamit, vagy köveket, növényeket gyűjteni, akkor csak tudós hírében áll, mi valamivel kisebb baj az előbbinél, ha csak nem vegyül hozzá a boszorkányság gyanuja is.

Péter eléggé értett a gazdasághoz arra, hogy mások azt higyjék, miszerint rendesen gyakorolja is. Különben az emberek látva, mily figyelemmel vizsgál meg minden egyes romot, növényt s szikla csoportozatot, azon véleményben is voltak felőle, hogy a kormány által van megbizva e vidék statisztikáját összeállítani. A

Franciaország belsejében lakó földnépe, soha sem teszi fel azt valakiről, hogy csupán a maga művelésére és saját gyönyörűségére tenne ily nemű buvárlatokat.

A nap felkelt már az ormok mögül, midőn André Péter felért a nyirfákkal borított dombra, mely Validat felé emelkedik. Innét fedezve a sűrű bozót által, átpillantható mind a majorházat, mind az egész környéket kigyózó útjaival. Láttá, hogy sürgős mozgás van a majorháznál, alkalmasint a Mariánna által adandó ebéd végett, s öt óra felé, már Mariánna magát is látta, parancsokat osztva jöni, menni az udvaron. Az után elővezették Suzont s Mariánna felülve reá, a patak melletti cserjés felé vette útját.

Péter is gyorsan leindult a dombról, s vele egy időben érkezett a kis gázlóhoz.

Hova méssz te ilykora reggel? szólítá meg a leányt szigorú hangon, mi ezt nagyon meglepte.

Érdekli önt ez, keresztatyám? Vaját akarok venni a mortsang-i bérlőnél. Szükségem van reá a mai ebédhez, s én azt akarom, hogy semmi se hiányozzék, mikor önök nálam étkeznek.

— Küldj valaki mást oda Mariánna, ne menj magad Mortsang-ba; ne menj sehová, arra kérlek, s ma ne kalandozd bé a mezőt. Maradj otthon s várj reánk; holnapig meg tudod, ha folytathatod-é magános sétáid, vagy bé kell szüntetned egy időre.

— Nem értem.

— Vagy nem akarod érteni. Jól van! tudd meg tehát, Gaucher Fülöp még az éjjel elindult ide, hogy neked egy virágcsokrot hozzon. Csak hogy útat tévesztve, Mortsang-ba, vagy más valahová vitte; de ha arra felé lovalgolsz, ki vagy téve annak, hogy találkozzál vele.

— S ha találkozom is vele!?

— Tégy a mint akarod; én intettelek. Hanem, ha neked tetszik utána szaladni . . .

— Senki sem gondolhatja, hogy oly sietős volna nekem látni őt.

— De ő maga, igenis gondolhatja!

— Tehát oly végtelen önhitt izetlen ember volna?

— Ezt épen nem mondom, a te dolog megítélni őt; hanem roppant nagy benne az önbizalom, azt már te is észrevehetted.

— Ugy van, de önbizalom és ostobaság

közt nagy a különbség. De beszéljen nekem róla keresztatyám, miután most magunkra vagyunk. Lemondok magam tenni meg ma bevásárlásomat, mihelyt ön nem helyesli azt. Visszamegyek haza, s azt fogom mondani, hogy Suzon sántított, nem akartam fárasztani. De azért beszéljünk egy kicsit, miután épen ily jó időpontban találkoztunk össze.

— Én nem összetalálkoztam veled. Én lestem jöttödöt.

— Az enyémet? Valóban?

— Igen, a tiédet. Tanácscsal s védelemmel tartozom neked mindazon perczig, míg így szólsz hozzám: Kiismeriem e fiatal embert s tetszik nekem. E percz elérkezik meglehet ma este vagy holnap reggel. Nem gondolom, hogy gyámleányom hosszason legyen mégkezem alatt, a mennyiben Fülöptől függ.

— Azt hiszi, hogy ma este vagy holnap teljesen ki fogom őt ismerhetni? Ön sokkal több észet s ítélőtehetséget tesz fel rólam, mint mennyivel bírok.

— Édesem, te oly balgának akarod magad feltüntetni, hogy merő kaczérsággá válik az egész.

— Ah valóban? szólalt fel Mariánna, ki a szokottnál még nagyobb figyelemmel s kíváncsisággal hallgatta Péter szavait, vizsgálta arcát, — csak folytassa édes keresztatyám! Ismertessen meg önmagammal, nekem sincs élénkebb vágyam, mint megtudni, megnyit érek. Ön azt mondja, hogy esztelennek mutatom magamat s pedig nem vagyok az?

Pétert zavarba hozta, ez oly határozottan tett kérdés, melyre nem volt elkészülve.

Nem azért jöttem, felelt komolyan, hogy neked előadásokat tartsak s észteni részletekbe bocsátkozzam. Keresztatyai tisztem másra nem hatalmaz fel, mint hogy a külső bántalmaktól megóvni kívánjalak. Te azt akarod, hogy Fülöp urról beszéljek neked s nagyon érdeklődni látszol minden őt illető dolog iránt, te, ki máskor oly közönyös szoktál lenni s nem gondolsz semmivel. Noshát, én mást nem tudok róla mondani, mint hogy nagyon vállalkozó szellemű s el van határozva minden tőle kitelhető módon megnyerni tetszésedet.

— Ő tetszeni kíván nekem? Tehát tetszem neki én is?

— Legalább azt mondja.

— De alkalmasint nem hiszi?

— Ezt nem tudom, hanem nem akarom feltenni róla, hogy ne önmagadért kívánna megnyerni téged.

— Mit mondott felőlem? Hisz még nem is ismer! Nem találhat semmi esetre szépnek.

— Azt mondá, szépnek talál.

— Mondja, de nem gondolja, nemde keresztatyám, nem gondolhatja? Mondja meg az igazat, kérem szépen.

Igy kérdezősködve Andrétól, a Mariánna arczvonásai felváltva, lelkesült, határozott, majd félénk kifejezést öltöttek; arcza kipirult, szemei csillogtak, egész lénye teljes átalakuláson ment keresztül. Péter egészen meg volt lepetve. Te már szereted is őt — felelt neki — mert valóban jól nézel ki e perczen s neki köszönheted szépségedet, melylyel eddig nem birtál.

— Ha szépséget hozott nekem, szólta Mariánna s örömben egészen elpirult, ez máris szép ajándék tőle, a miért köszönetet kell mondanom! Én mindig igen csunyanak tartottam magamat s eddig még soha senki sem czáfolta meg ebbeli hitemet.

— Te csunya soha sem voltál s nem emlékszem, hogy valaha mondtam volna neked...

— Oh! űn, válaszolt élenken Mariánna, űn jóformán soha meg sem is nézett engem, azt sem tudta soha, hogy milyen arczom lehet!

— Ime Mariánna, ez már megint kaczeréság részedről. Én mindig nagy . . . érdekekkel szemléltelek téged.

— Igen, minővel egy orvos szemléli betegét; űn mindig azt hitte, nem fogok sokáig élni. Most, miután így megerősödvé, jó egészségben lát, gondolá, nincs miért többé nyugtalankodni miattam.

— Pedig jól láthatod, hogy az éjjel sem feküdtem le, csupa merő nyugtalankodás miatt.

— De minő ok van a nyugtalanságra. Lássuk! Minő veszélynek lehetnék én kitéve Gaucher Fülöppel szembe? Nem becsületes ember? Az ő korában az ember még nem lehet megromlott s különben is én nem vagyok már gyermek, hogy ne tudjak ellentállni egy fiatal ember mézes szavainak.

— Más veszély valóban nem is létezik itt, mint hogy szóbeszédre adnátok alkalmat, mielőtt te elhatároznád magad s nyilvánosságra akarnád hozni a dolgot . . . te, ki annyira

féled a világ ítéletét, hogy még nekem sem engeded meg, házadnál meglátogatni táged!

— Oh! ön keresztatyám, az már komolyabb dolog volna. Mindenki jól tudja, hogy ön nem akarna engem nőül venni; önnel nem az az eset van, mint egy házassulni készülő fiatal emberrel.

— Ugyan mit beszélsz? hisz az képtelenség. Hogy én ne vennélek nőül, ha elég szerencsétlen lennék, valamiképen hirbe hozni téged?

— Tudom, hogy elvenne! de csak becsületből és nem szeretném, sem önt ily kelemetlen zavarba hozni, sem magam azon kényszerű helyzetbe, hogy a házasságot elégtételképen kelljen elfogadnom.

Mariáunnának minden szava, lelke mélyéből felzavarta Andrét. Mindketten megállapodtak volt, a leány lovával a vízben, hol Suzon inni akart s Péter a parton egy szikla darabhoz támaszkodva. A patak átlátszóan sikamlott el a part fővénye mellett s alig látszék azt megnedvesíteni. A sűrű lombozatu fák, üde uj leveleikkel borítva, a szemnek oly jól eső, kellemes, enyhe zöld szinezetet adtak a tájnak, vegyülve a felkelő nap rózsa-fényével

— Mariánna, szólt André elgondolkodva, te valóban nagyon szép vagy ma reggel, és azon ifju urnak, ki azt véli, hogy egyedül ő fedezte fel szépséged, igen nagy megvetéssel kell irántam viseltetnie, miután oly higgadtan s egész szerénységgel beszéltem neki rólad, mint mikor egy atya előtt leányát dicsérik. Ezt alkalmasint el fogja beszélni neked. . . .

— Jól van, de hát mit kellend majd elhinnem azon beszédből?

— Azt, hogy az én helyzetemben nem volt szabad téged egy udvarló szempontjából itélni meg és hogy azért nem nevetséges az ember, ha helyesen és igazságosan akar cselekedni. Te szememre látszol vetni, hogy vak voltam irányodban, közönyösség, vagy megvetésből. Nem tehetnéd fel épen úgy azt is, hogy becsületérvésből s tiszteletből voltam az.

— Köszönet szavaiért keresztatyám, válaszolt Mariánna sugárzó arczczal, de önnek közönye soha sem sértett engem. Nem sokat csinálok abból, ha szépnek találják-e, csak hogy szeressenek és arról tökéletesen biztos vagyok, hogy ön mindig őszinte barátságot érzett irántam. Ha Gaucher ur házassági ajánlatát nem

találja előnyösnek reám nézve, bizonyynyal megmondja ön nekem s én aként fogok cselekedni, a mint ön jobbnak látja.

— Várjunk ma estig Mariánna; ha megtetszik neked az ifju, ekkor megváltozik minden s te többé nem kéred ki tanácsomat.

— Tetszhetik nekem s önnek pedig nem . . . De semmi! azért nem kevésbbé fogok az ön tanácsára hallgatni.

— Tán gunyolódni akarsz gyermekem? ha neked tetszik, a kérő meg kell hogy nyerje az én tetszésemet is.

Mariánna arcza átváltozott s egyszerre az a hideg, tartózkodó kis egyén lett belőle, kit Péter oly jól ismert. Ugy látszott, mintha sértette volna őt keresztatyjának önmegtartózkodása s elszántsága s mintha belefáradva abbéli szándékába, hogy szívét hevesebb mozgásra bírja, most ujból s ezuttal örökre lemondana a reményről, szerettetni általa.

— Miután ön ily tökéletes s feltétlen szabadságot ad nekem, sorsom felett határozni, szólt hidegen, ezentul csak önmagamtól kérek tanácsot. A viszontlátásig keresztatyám. Ezzel indulni akart hazafelé, midőn Péter heves ér-

zelemtől elragadtatva megfogta hirtelen Suzon-
nak kantárját s felkiáltott: — Várj még egy
percig Mariánna, csak nem válhatsz meg tő-
lem ily jéghideg szavakkal!

— De keresztatyám! — [szólt Mariánna
szelidebben hangolva, minő szavakat használjak
irányában?

— A rekonszeny és bizalom szavait.

— Nem azt tettem-e, midőn megígértem
önnek, hogy kedve ellenére nem fogok férjhez
menni?

— És te nem érted át, hogy ez aláza-
tosságot nem fogadhatom el tőled áldozatképen.

— Ki tudja, hát ha nem volna az tőlem
áldozat?

— Valóban, ki tudja? Épen ez az! lám
még temagad sem tudod!

S Péter leveretve és bátorságot veszve,
egyszerre elereszté Suzon kantárját s fejét le-
hajtotta, de nem elég gyorsan arra, hogy el-
rejthessen két nagy könyecseppet, melyek meg-
nedvesíték szempilláit.

XVIII.

— Valahára! — szólt magában Mariánna, lassu léptekkel haladva lakása felé, ugy tetszik most már tisztán átlátok érzelmein.

Valóban azt hittem, hogy soha sem nyerem meg szerelmét! Nem gondolta-e s le is írta e gondolatot, hogy a házasság egy mély sir és hogy nem elégednék meg nyugalmas és biztos boldogsággal? s még is roszul esik neki, ha engem habozni lát; mily sajátságos jellem s mennyire kétkedik mindenben!

Mariánna hazaérkezve, bezárkozott szobájába, keblében oly izgatottság dúlt, minőt ezelőtt még soha nem érzett. Ő önmagával szemben, mindig nagyon őszinte volt; elismerve, hogy Fülöppel való találkozása kissé felzavarta őt s engedve ösztönének, némi gyönyört is okozhatna neki, ha ez ismeretlen iz-

lése szerintinek találja őt. Az ily határozott jellemű embereket azonnal kiismerhetni s nem jó-e az bennök, hogy nem kimélnék minket a határozatlankodás kinjaitól? Péter sok tiszteletet tanusít irántam, ez igen hizelgő reám nézve és jól esik; de vajjon nem igen is sokat? Azt akarja, hogy én járjak utána? Nem ugy hozza-e magával a dolognak rendje, hogy a férfié legyen a kezdeményezés joga?

Mariánna egy nagyon okszerű, s nagyon való indulat által érzé magát vonzatva s ugy szólva áthatva, amaz indulat által, mely ösztönzi a gyengébb nemet mindenekfelett becsülni az erősebb nemben a határozottságot, mint a mi leginkább jellemzi a férfiasságot. Örömtől remegett szive, midőn Péter egész hatalommal megragadta lova kantárát, hogy őt visszatartsa; de Fülöp nem bocsátotta volna újra el, azt jól tudta s Péternél pedig a bátorság csak egy percznyi fellobbanása volt az egész. Hanem aztán ama két könnycseppet, melyet Péter nem birt visszatartani, Fülöp bizonynyal nem ejtette volna.

— Meglehet, hogy az ő bátortalansága kényszerű következménye az enyémnek, szól

ismét magában Mariánna. Soha nem valék képes kiejteni egy szót, vagy csak egyetlen tekintetet vetni reá, mely sejtethette volna vele, hogy vágyom szerelmére. Igen büszke vagyok; s ő engem vagy közönyösnek, vagy butának tart. Vajjon szabadabban tudna-e szeretni, ha tetszelgő, kaczer vagy egy kicsit szabadabb modoru volnék? Ki tudja azt?

Péter pedig maga részéről Dalmor felé vette utját a nélkül, hogy tovább is fürkészni akarná Fülöp lépteit.

Könyüi csendesesen folytak a nélkül, hogy észre is venné. — Végzetem nem tagadja meg magát, szolt magában. Hogy fel legyen téve koronája az én lelki tévelgyéseimnek, ismét a lehetetlen után epedek. A mig Mariánna szabad volt, közönyösnek tetszett előttem, reá sem gondoltam. S a mely napon megjelenék e vetélytárs, ki mindenképen előnyvel bir felettem, kétségbe vagyok esve s emészt a féltékenység. Valóban örült vagyok s a mellett még bárgyu is, annyival inkább, mert épen mikor beszélnem kellene, érzem leginkább, hogy részemről lehetlen, nem vagyok képes szerelmet esdeni.

Haza érve anyját felkelve s a reggeli készítésével elfoglalva találta. Vádolni is jobban esett szívének Mariánnát, mint épen nem beszélni róla. Elmondta a találkozást s hozzá tette:

— Hidd el, hogy Mariánna kaczer, s kegyetlenül gunyolódó. Mindenként arra törekedett, hogy szerelmet valljak neki; szüksége volt e diadalra, hogy megboszulja magát rajtam. Ma vagy holnap kinevette volna ostobaságomat jövődöbeli férjével.

André asszony hasztalan kívánta őt csilapítani. Anynyira ment, hogy még esküvel is bizonyítá, hogy kis szomszédnéjok nem szeretett soha mást rajta kívül, s hogy őt, egyedül csak őt várja már hat év óta; de mivel azt nem erősítheté, hogy a Mariánna bizalmas közlései nyomán mondja ezeket, Péter elodázta magától e reménységet, mint egy szép, de csalékony álmod.

Nem akarta anyjának bevallani, hogy szive rabbá van téve, s anyja végre türelmetlenül így szólt:

— Hát jól van! Nyugodjunk meg benne s ha e házasság boszszant, vagy elkeserit

is bennünket, vigasztaljuk azzal magunkat, hogy nem akartuk megakadályozni.

Fülöp is megérkezett pontosan reggelire, s becsülettel hozzálátott. Azután elbeszélte Péternek, mennyit járt ok nélkül, míg megtalálta Validát, hogy szinte Mortsang kapui előtt tette le az áldozat füzérét, azonban még is elég idején megtudakolta a benn lakó uraság nevét, hogy azután még messzebb hatolt, de csak pusztá mocsáros rétekre bukkant, midőn végre ismét visszatérve azon az uton, melyen jött, ugy nyolcz óra felé észrevett távolról egy nagyon rút kinézésű majorsági telepet, de melyet ismét mellőzendő volt, a nélkül, hogy ott megállapodjék, midőn valami sűrű tövis kerítésen át megpillantott egy kis szürke lovat, legelészve a zöld füven.

Azonnal felismerte e kis állatkában Suzon kisasszonyt. Erre áthatolt a tövis kerítésen s a kis sovány ló nyakára akasztván koszoruját, egész diadallal s azon meggyőződéssel tért ide vissza, hogy vállalata teljesen sikerült s éjszakáját a legjobb módon használta fel.

Péter alig felelt neki egy szót, s hogy meneküljön tőle, azt tanácsolta, menjen feküd-

jék le, s pihenje ki magát ágyában, mert majd az alvás hiánya megbéníthatná csábító képességét. Fülöp esküdött, hogy ő képes három napot is egymás végtiben kiállani alvás nélkül, s a nélkül, hogy még csak meg is lát-szodják rajta, a mi azonban nem akadályozá őt, hogy elmenjen titokban a sziklák közé s a puha mohos gyepre ledülvén, jót aludjék egész dél feléig, s élvezze a pihenés gyönyörét.

Pont délkor a szekér s a validati birtokhoz tartozó jó erőben levő kancza, Dalmor kapuja előtt állottak.

André asszony felöltötte bolhaszin selyem ruháját, mely daczára, hogy már tiz évet szolgált, még egészen üdén nézett ki. Fülöp kifogástalan szabásu fekete kabátot vett fel s hó-fehér nyakkendőt kötött.

André nem változtatott semmit rendes vasárnapi öltözetén. André asszony beült a szekérbe, melyet a Marcsa férje lépésben készült vezérelni, a földön haladván a ló oldala mellett. Fülöp beült André asszony mellé s azt mondta, ő fog hajtani, de nem sikerült neki egy perczig is trappba haladni, mi igen szokatlan járásmód lenne, egy vidéki csikós kanczára nézve.

André előre ment volt gyalog. Legelőbb érkezett meg Validatba, hanem bevárta a többieket s csak azután ment be ő is. A nehézkes menet nyitva találván a kaput, egész méltóságos lassusággal tartá meg bevonulását s a szoba ajtó és sütőház előtti téren állapodtak meg.

Fülöp leendő lakhelyét kissé igen póriásnak találta s azonnal feltette magában, hogy mindezt megváltoztatja, mentől előbb, hogy legalább lakása legyen tisztességes, ha ugyan lesz valami arra való illendő építmény e fészekben. Szerencsétlenségre nem talált ilyenre. Mariánna, ki a majorosné szobája küszöbén várta vendégeit, ide vezette be őket, mintha valami egyszerű földmivelők lettek volna ők is. Mariánának volt ugyan az elzárt udvar másik felében egy kis magán szentélye, igen kedvesen és csinnal berendezve; de nem volt kedve bévezetni még most oda az idegen vendéget s Péter nagyon jó neven vette tőle, hogy nem siet rejtekének ajtaját megnyitni az új övevény e lőtt.

Mariánna miután megölelte André aszszonyt s kezét nyujtott keresztatyjának, minden

zavar nélkül hajtá meg magát a vendég előtt, kit bémutattak neki; azután magával vitte André asszonyt szobájába, hogy letétesse vele nagykendőjét és fátylát.

Azon időben a szegényebb birtokosnők nem igen viseltek még kalapot, fehér mosó fejkötőikre egy fekete fátylat borítottak s úgy jártak ki a háztól.

XIX.

Pétert igen mulattatta a Fülöp kinos helyzete s titkon örült, látva, hogy ez, mily kényelmetlenül érzi itt magát, mit azonban vidor hangulat színe alá igyekszik rejteni. Neki képzelete sem volt, az e vidék és e korbéli falusi birtokosok egyszerű, mondhatni póriasi szokásairól.

Mariánna külsőleg mitsem változtatott gyermekkori szokásain. Hosszas időn át nem volt neki más szalonja, mint e nagy hézag, füstös gerendáival, melyről nagy veres hagyma koszorúk függtek alá s melynek közepén a csillár helyett rostélyos kalitka himbálódzott a légtelenben, sajtok eltartására szánva.

A föld népe igen tisztaság kedvelő, e vidéken. Ha a tyukok és réczék be is hatolnak minden perczben a lakóház belsejébe, a ház

asszonya seprővel felfegyverkezve azonnal talpon van kiüzni őket s átvonulásuk nyomát eltakarítani.

Az ágyfák és minden butorzat szépen meg van surolva s csillog a tisztaságtól, az asztali edények, étesszközök ragyogók s csinnal vannak berendezve a polczokra; de az ágyak szinehagyott, sárga szórtakaróikkal, melyek a régiség miatt egészen száraz-levél szint váltottak, a nagy fekete kemence fölibe akasztott üsttel s berakva fazakakkal, a szobában tanyázó macskák és kis gyermekek az egyenetlen padló, az egyetlen ablak szegényes kicsinysége, megrepszett falak tele aggatva mindennemű házi eszközökkel, és élelmi czikkekkal, melyeket a szobában járkálva, ki kelle kerülni az embernek, mindez csak nagyon hiányos jóléthez nyújtott kilátást a párisi ifjunak s még csak képzelni sem tudta, hogyan rendezhetne itt be magának műtermet, e homályos, törpe helyiségben.

Mivel szeles természet mellett birt finomsággal is, őrizkedett csak egy szóval is Péter előtt a látottak feletti nem tetszését kijelenteni. Annyit kérdett csupán, hogy itt e szobában fognak-e étkezni?

— Ugy hiszem itt — viszonzá Péter — Chevreuse kisasszonynak van ugyan az épület valamelyik felében még egy kis lakosztálya; de mióta azt berendeztette magának, még soha sem voltam ott s így nem tudom, van-e külön ebédlőszobája. Ugy tudom, hogy a majorbeliekkel egyenlő életet folytat s azokkal együtt is étkezik.

— Ugy hát az egész majorház cselédségével egy asztalnál fogunk étkezni? No ez valóban gyönyörű dolog! Ezt nevezem már valódi falusi életmódnak.

E perczben Marcsa lépett a szobába, jelenteni Péternek, hogy ha az uraknak kedvök van egy kerülést tenni a kertbe, ott az is lesz mire leülni, és hogy a leány asszony is, alkalmasint ott van már André asszonynyal. A kert a ház háta megett van, tette hozzá a béresné; de ha a leány asszony szobáján akarnak az urak átmenni, akkor nem kell hogy megkerüljék az egész épületet.

— Szivesebben kerülünk, feleli Péter, ki pedig nagyon kíváncsi volt meglátni a Mariánna szobáit, de arra nem vágyott társának is megmutatni az útat odáig. Elkerültek a ma-

jorház háta mögé s úgy léptek be Mariánna kertjébe, hol a kis fedett téren, mely a ház előtt vonult el, már elkészítve találták az asztalt s csinosan megterítve számukra. Az üveges ajtó ki volt egészen nyitva s a nélkül, hogy belépnének, mert ottbenn senki sem volt, láthatták a kis szalont, régi fabutorzatu falaival, mely fehéresre volt festve s ujonnan kicsiszolva.

A XV-ik Lajos korabeli butorzat egészen összhangzott a burkolat modorával.

A fali tükör, körülfolyva ama csinos far agványu virág-füzérektől, melyeket jól, rosszul napjainkban is szeretnek utánozni, egészen ó-kori kinézéssel birt, mert az akkori divat, különösen vidéken, úgy kívánta. De azért nem kevésbbé kaczerán és kecsesen nézett ki; e füzérek gyöngéd fehér szinezettel, egészen alácsüngtek a tükör fényes üvegére, melyet eleibe helyezett, valódi növények és virágok dús csoportozata között, csak mint fénylő pontot lehet megpillantani a zöld lombok között.

Péter csak alig birt reáismerni e szobára, melyet az öreg Chevreuse apó idejében, piszkosan, összefaragcsálva, rendetlen állapot-

ban látott mindig, hol csak unalmat, rossz kedvet s közönyt a szép iránt lehelt minden.

Mariánna elég finom érzékkel birt arra, tisztelni a mult század e fenmaradt emlékeit s mindent azon modorban ujittatni meg. Az egész padlozat izletes, gyöngéd színü szőnyeggel volt bevonva. A burkolaton semmi disz, de mindenfelé felséges virág-csoportozatok s csak nem fa nagyságu bokrok dús lomb-sá'ora emelkedtek virág-állványokon, a falba mélyedő fülkékbens szekrények tetején s egy szép művü asztalon, szemben a csinos kandallóval.

— No ez már valóban kitünő szép! kiáltott fel Fülöp. Jól tudtam én, hogy neki művészi hajlamokkal kell birnia.

— Honnan tudhatta ezt? szólta Péter, ki tulajdonképen még Fülöpnél is jobban meg volt lepetve.

— Édes barátom, az ilyesmit első tekintetre felismerhetni a nőben, a nélkül, hogy elemezni tudók azt. Mariánnán látható a herczegnői jelleg!

— Mit jelent a herczegnői jelleg! Én nem úgy vagyok, mint ön, nem sokat forogtam a nagy világban.

— Csak azért nem tudja ön, mert ma oly zsörtölödő kedvében van, — felelt nevetve Fülöp.

XX.

A Mariánna és André asszony megjelenése véget vetett e párbeszédnek. A nők a kertben járkáltak s a férfiak is siettek hozzájuk csatlakozni. Péter kijelenté keresztleányának, hogy miután oly sok ideig ki volt zárva e szentély légköréből, szeretné látni az ujitásokat, melyeket azóta tettek.

— Majd semmi változást sem fog ön találni, válaszolt Mariánna; atyám kedvelte a kertészetet, ő maga ültette be kertjét, én abból mit sem akartam kipusztítani s aztán a majoroséknak is meg kell lenni részöknek zöldséget termelni. Az idő magára vállalta, sok fának ketté vágni életerejét s a fagy sok szép bokrot megsemmisített.

A kiveszettek helyett erősebb s dúsabb növényzet állott elő és a kert hátsó fele, a gyümölcsös végénél, hol atyám [faiskolát akart felállítani, egészen vad bozóttá alakult át.

— Szeretném látni: azon helyet, szólta Péter, emlékszem, hogy nyirkos talaj volt ott s atyádnak mindig mondtam, hogy nem diszfák tenyésztésére való.

— Menjen egyedül megnézni azt keresztatyám, szólta Mariánna, mert André aszszonynak valóban is igen nyirkos és ág-bogos hely az.

Péter áthaladva a gyümölcsösön, behatolt a hajdani faiskolába, mely egy hosszú földnyelv alakú helyiséget foglalt magában, nagyon magas sövény kerítéssel s egy kis patak-tól átszelve. Nemét az elragadtatásnak érzékeblében, a mint ide belépett. A fű helyenkint magasan, erőteljesen nőtt felfelé, míg máshol sima virágos foltot képezett. a szerint, mint a víz szeszélye hozta magával, mely számtalan apró ágazatokban folyt szét a patakból, hogy csendes, lomha csörgedezés után, a földrepedésekbe tűnjön el.

E puha fekete, finom fővénnyel vegyült talaj, kiválóan kedvező volt a táj virányára s mindennemű buján tenyésző növény, dús lombzat, elvadult fák, légyottot látszának itt adni egymásnak. A vízi lilium, fehér és sárga nimpheákkal vegyesen, dus választékban díszíték a vízfelületet.

A bojtorján és bodza bujanövésű fákká gyarapodtak itt. Mindenféle orchis fajok, melyek oly nagy változatokban találhatók e tájon s más szép virágok, gyönyörű tarka szőnyegként boríták el a zöld pázsitot; különféle emlények a vénka fénylő leveleivel, scyllák, vadjáczintok, némelyike fehér, balzsamos illattal tölték be a léget. A dombosabb helyek, szikladtabb lévén ott a talaj, megtartották a maguk virányukat. Itt e helyeken szabadon nőtt a hangafű s a futóka fehér és rózsaszín csillogocskái összefolytak a kék anemonékkal.

Ösvény nem volt sehol, minden fővénymosódás bejáratul szolgálhatott e tömkelegbe, melybe semmi háziállat nem tette lábát sohas hol csak Mariánna szokott sétálgatni. Néhány szikladarab ülőhelyül szolgált, midőn meglepte őt az ábrándozás vágya s nyir- és fűzfahajtások magasra felnőve, elég árnyat nyújtottak, a nélkül, hogy akadályoznák a gyengébb növényélet gyarapodását.

Mariánna tehát szereti a természetet — szólt magában Péter elragadtatással s szive benső örömtől remegett; ő is szereti szemlélni, gyönyörködik benne, érzi jóltevő hatását miként én. És ő ezt nem is mondja, soha sem szólt róla, nem is gyanítottam.

— Nos keresztatyám — szólott Mari-
 ána hirtelen megjelenve oldala mellett —
 most láthatja ön, hogy épen nem vagyok va-
 lami ügyes kertésznök s tudom, hogy el nem
 cserélné ujonan beállított kertjét, melyet még
 igen fiatalnak talál, e régi, elhanyagolt, posvá-
 nyos helylyel.

— E régi posványos hely valódi paradi-
 csom lenne reám nézve! Tudod-e, hogy egy
 szenvedélyes fűvész itt a talaj virányából csak-
 nem teljes gyűjteményt állithatna össze?

Nem egy példány lepett meg nagyon en-
 gem, mert a legritkább fajokat látom itt egyesítve
 s köztük olyakat, melyeket gyakran nagyon tá-
 voli helyeken kellett felkeresnem, például mind-
 járt itt lábunk előtt e szép havasi növény.

— Ah ez itt! ez a Crevant tetőről
 való s nagyon jól tenyésznek e helyen is.

— Te a Crevant-tetőre is ki szoktál né-
 ha járni?

-- Nagyon gyakran; elragadó kertje az
 a természetnek. a legdúsabb növényzettel, on-
 nét került ide e szép fehér vadjácint is.

— Ez nem jácint, hanem menyanthe,
 egy amannál sokkal szebb és ritkább faja e
 virágnak.

— Én keresztatyám, neveit nem tudom mind külön a növényeknek, hanem alakjukat s illatukat felismerem a különböző fajoknak. Valahányszor kimegyek a szabadba sétálni, mindig hozok magammal haza mezei virágmagvakat, ások ki gyökereket vagy fiatal növényeket, elültetem ide s csaknem minden megfogamzik e nyirkos talajban.

— Így már értem e jelenséget, mi feltűnt itt nekem. E kis paradicsom a te műved tehát?

— Részben, hanem azzal teljességgel nem dicsekszem, hogy e sok mindenféle burjánt is én akarom meghonosítani, mert akkor méltán boldognak tarthatnának.

— Nekem azt is bátran mondhatnád, ki hasonlóan oly nagy kedvet lelem az éfélékben.

— Oh ön keresztatyám! az egészen más dolog, ön tudós ember s így természetes, hogy érdeklik önt mindezen aprólékosságok. Hanem nekem, ki tüzetesen semmihez sem értek, nincs mentségem.

— Hogyan! azt hiszed, mentségre volna szükséged, a miért szereted a virágokat?

Oh Mariánna, ez részedről annál becsülendőbb, mert még nem is bírod felfogni szépségök egész titkát. Ha figyelemmel vizsgálád . . .

— Oh! a mi azt illeti, eleget vizsgálom és tanulmányozom őket s a nélkül, hogy legkisebbet is értenék a tudományhoz, mind el tudnám önnek mondani a köztük létező rokonságot és különbségeket.

Oly kedvesek is és oly sokfélék e növények! Még inkább tudom bámulni ama szép idegen égalji virágokat, melyeket az ön kertjében láttam; de szívem nem azokhoz vonzódik. A mi szerény vadvirágainkat jobban szeretem s hozzám közelebb is állanak azok.

— Te séta közben tehát ilymódon szoktál szemlélődni? Én mindig azt képzeltem, hogy semmire sem fordítasz figyelmet, midőn Suzonnal vágdatva haladsz át a mezőkön s csak a puszta gyönyörre gondolsz, gyorsan előrehaladni, szóval, hogy a mezőt csak azért szereted, mert nagy tért látsz magad előtt s a szabad mozgást csupán önmagáért.

— Oh, az bizonylyal nagy gyönyört okoz az embernek, gyorsan száguldozni, átszelni a

léget s mint nyul szökdelni keresztül a virágos pázsiton; de tán még nagyobbat, lépésben haladni, mindent megfigyelni s megállapodni az előtt mi megragadja, vagy bámulatba ejti lelkünket.

Én mindkettőnél egyaránt szeretek időzni, annál is a mit értek s annál is a mit még nem ismerek. Szeretném, hogy ne kelljen semmit is megtanulnom és hogy mégis tudjak mindent . . . vagy jobban mondva, szeretnék tudni mindent, de úgy, hogy néha elfeledve azt, ismét eszembe jöjjön, mikor akarom, mert nagy gyönyört okoz valamit kifürkészni akarni s ha mindent tudnék, meg lennék ettől fosztva.

— Csak maradj te az mindig, a mi most vagy Mariánna! Te jól látom, azon egyének természetével birsch, kik lelkökben hordják a valónak érzetét a nélkül, hogy magyarázatokra szorulnának, de miután benne vagy ma gondolatid leleplezésébe, mondd meg nekem még azt az egyet . . .

— Mára már elég volt keresztatyám. — Félek, nehogy anyja, kit csak azért hagytam el, hogy önnel térjek vissza hozzá, megunja nagyon hosszas távolléteimet. Siessünk hozzá most.

XXI.

— Elfogadod karomat? — kérde Péter, csak nagy nehezen bírva megválni a virágzó oázistól, hol Mariánna most először árulta el magános álmódzásainak titkát.

— Nem mehetünk itt a fák közt ketten egymás mellett, felelt Mariánna. Csak egy embernek való sétahely ez.

— Csak egynek... nem lész te itt mindig csak magadban! Azt hiszem nemsokára sé tányt fogsz ide csináltatni.

— Siessünk, — szólt Mariánna. Amott jön szembe Gaucher ur, ki minket keres s azt nem szeretném, hogy belépjen ide magányomba. S ezzel elkezdett könnyedén, ügyes mozdulattal szaladni a rugalmas nyirkos talajon, melyet alig látszott érinteni, mint a gyors röptű fecske.

— Köszönet ezért Mariánna! — kiáltá szive mélyéből Péter: de örömittassága, mely elfoglalá egész valóját, csakhamar széteszlott, midőn látta, mint fogadja el Mariánna Fülöp oda nyujtott karját, hogy André asszonyhoz vezesse őt; szeretne volna, hogy a leány találjon valami okot visszautasítani azt. De az igaz, hogy erre bajos lett volna elfogadható okot találni, ha épen libának nem akart feltűnni.

A mint látszott Mariánának nincs száundéka szenteskedő szerepet játszani, Fülöppel szemben.

Csinos és eléggé tetszetős öltözéket választott e napra: arany-porszin, finom szörkelméből készült ruha volt rajta, mi igen előnyösen emelte ki halvány, barnás arczsinét. Nyak körül s a kézelőknél megszakadt az egyhangu szinezet s szép könnyed s nagyon átlátzó csipke-fodrozatnak adott helyet. Fekete hajában semmi más diszitmény nem volt, mint egy halvány sárga rózsa, de a rövidre nyírott dus és fénylő hajzat a szokottnál nagyobb gondal volt fodoritva.

Nagyon csinos czipői voltak s lábai, melyeken rendesen durva bőrből készült vaskos

ezipóket, néha még közönséges fa papucsot is viselt, a kicsinység csoda példányának látszott. Gaucher merész kíváncsisággal szemlélte őt, mi nem látszott kellemetlenül hatni Mariánnára.

Müértő szemekkel jártatta végig tekintetét picziny lábán, kezén, termetén s oly ember megalégedésével arczában, ki azt akarja, hogy észre is vegyék megalégedését.

Nem tartozkodott a szemébe mondani, hogy elragadó szine van ruhájának, és hogy termete gyöngye tuvallattól ingatott pálmához hasonló.

— Az én termetem pálmához hasonló?
— válaszolt vidoran Mariánna, — akkor tehát olyan vagyok, mint a törpe pálma, a chamärops? nemde keresztatyám?

— Oh! oh! kegyed olyan tudós? — kiáltott fel ártatlanul Fülöp.

— Nem uram, teljességgel nem vagyok az, Péter urnak van egy oly törpe pálmája ládikóba ültetve s neve még megmaradt emlékemben.

— De kegyed is szereti a virágokat, mert e virág-tartók s kosarak itt csodaszépen

vannak a legszebb fajtákkal ellátva s izletesen rendezve.

— Ezek csak a mi kertünk és mezőnk virágai. Jobban szeretném őket künn látni, mint e kis szűk szalonba; de nem gyakran van szerencsém André asszonyhoz, és valamint a régiek áldozatokat mutattak be isteneiknek, én is legszebb növényeimet hozom áldozatul az én kedves jó barátnőmnek.

— De még egy ágacskát sem látok a vad kázsia szép virágából — szólt most Fülöp s követte Mariánnát, azon szobába, hova André asszony ült volt le pihenni.

— Suzon adhatott volna nekünk is egy kicsit [az övéből, — válaszolt Mariánna; — de mivel, mint látszott, nyakláncza terhére volt, földre heveredett vele s elképzelheti, minő állapotban kapták meg később. Egyéb nem maradt fenn belőle, mint a czimzet, mire nem sokat gondolt, azon szin alatt, hogy nem tud olvasni.

— Ön nevet André ur? — szólt Fülöp — de hát ugyan miért? Én elértem czé-
lomat.

— Önnek volt valami czélja ezzel?

— Minden bizonnyal, tudtára kívántam

adni, hogy a hajnali órákban is önre gondoltam kisasszony. Most már tudja s én csak ezt akartam.

— És mi ösztönzé öntarra, hogy ily korai órában reám gondoljon?

— Azt kívánja, hogy itt nyilvánosságosan tanuk előtt feleljek kérdésére?

— Ön imént sem titokban mondta el nekem, hogy velem foglalkoztak gondolatai. Nem kell hangosan kezdeni el beszélni oly tárgyról, melyet halkán szeretne az ember befejezni, ily esetben jobb semmit sem mondani.

— Más szókkal, jobban tettem volna, hogy hallgassak.

— Ezt nem mondtam. Szeretném tudni, hogy mit gondolt ön rólam ma reggel.

Alkalmasint valami nagyon kedves lehetett, miután ön Suzonnak udvarolt.

— Azt gondoltam, hogy kegyed a kecs és báj mintaképe, s ez oly mértékben, hogy bár kinek is képes megzavarni fejét.

— Ezer köszönet jó uram. Ön valódi fejedelmi méltósággal osztja szives bókjait. Nagyon meg kell magamat hajtanom érette?

— Ha kedve tartja Mariánna kisasszony.

— Tehát ime fogadja hálámat Fülöp ur, szólt Mariánna nagyon gunyosan, de egész játszi kellemmel hajtva meg magát előtte mélyen.

Péter elképpedve szemlélte őt.

Nem is képzelte, hogy Mariánna ennyire eleven és tetszelgő tudjon lenni.

Fülöp neki bátradva, udvarolni kezdett neki, azt gondolva, mit minden más ember is megtett volna az ő helyében, hogy Mariánna igen vágyik rá, szerelmessé tenni őt magába.

XXII.

Az ebédet a borostyán fák ésjázmin bokrok alatt költötték el; a virágok hosszú füzerei a kifeszített ernyőre omolva, rojtként csüngöttek alá az étkezők körül. Az asztal egészen ragyogott a sok ókori festett cserép edénytől, melyek azon időben nem valami sokat értek, de melyeket mai időben nagy becsben tartanak s melyeknek eleven színezetök élénken elűtvén a halvány kékes alaptól, igen gyönyörködtették a szemet.

Mariánna előszedte régi neveri üvegne-műjét, melyet szülői nem is mertek volt már használni, mert azon időben nem becsülték többé a régiségeket, de melyet bár mely mű-bíró megbámult volna. Fülöp eléggé művész volt arra, hogy méltányolni tudja habár külön-ségségöknél fogva is e csinos eszközöket s

nem mulasztott el egy alkalmat is megdicsérni egészben és részletenként e csinos asztali készüléket. E mellett nagyon jó étvágygyal ett, mert Marcsa, segítve kisasszonya által, nagyon jó szakácsné volt, s a legegyszerűbb ételek izletes falatokká lettek, az ő kezeiből! kerülve ki. A Chevreuse apó pinczében maradt volt még fenn néhány palaczk kitűnő bor; Mariánna ezt sem mellőzte el eladni. Egyáltalán kis lakomája rendezésére épp oly kiváló figyelmet fordított, mint a menynyi ártatlan kaczárság volt megjelenésében és modorában. Fülöp, ki teljességgel nem hitt azon teltevésnek, hogy ő váratlanul megjelent egyéniség, könnyen kitalálni vélte, hogy ő miatta megy most minden ilyen nagyban, és hogy nem erősen nagy bajába fog kerülni neki, a kisasszony szivét és vagyonát együttesen megnyerheti.

Ha nem is volt épen mámoros a csemege felhordásakor, de minden esetre el volt érzékenydedve. Péter ellentmondás és hibáztatás által akarván őt mérsékelni, még inkább fokozta lelkesültségét. André asszony azon reményben, hogy nevetségessé teszi, elkezdte őt

nyíltan gunyolni s boszszantani. Mariánna oly kiszámított ügyességgel hívta fel őt bizalomra s közlékenységre, hogy nagyon biztatónak tűnhetett az fel neki, ughogy felkelvén az asztaltól bizalmasan ragadta meg Mariánna karját, kijelentvén, hogy igen szeretné látni a nagy jármás ökröket és kövér birkákat, mert egy tájkép festő jobban meg tudja itélni becsét a szarvas-marhának s házi állatoknak, mint maga a földmivelő.

— Ezt én épen nem hiszem, — szólta Mariánna elvonva tőle karját; — ön azt tartja magáról, hogy mindenhez jobban ért, mint mi, mind itt a falun, mind a városban, azzal érvelvén, hogy önnek mestersége a művészet; én pedig azt mondom, hogy a mesterség képes mindent elrontani és hogy ön semmit sem lát jól.

S mivel Fülöp elszörnyedve kiáltott fel a feltevésnél, hozzátette Mariánna, igen sokat lát ön s ezt rossz felfogással.

Izlése szerint kezd oly dolgokat magyarázni, melyek változhatlanok s megértetni azt, mit nem szükség értelmezni. A szépnek fogalma istenhez hasonló, ön magában hordja be-

csét, és mit sem nyer nagyságban hymnuszok és dicsénekek által. Ellenben azon dicsőítő szavak, énekek, festmények s mindaz, mit a való szépítésére találnak fel az emberek, nem szolgál egyébre, mint azon szent érzelem megcsonkítására, mely keblünkben támad, midőn a nélkül merülünk el szemléletébe, hogy azzal foglalkoznának gondolatink, mimódon tudjunk kifejezést adni azoknak.

— Hogyan? Mi volt ez? Kiálta fel Fülöp meglepetve. Kegyed művészetellenes rendszerből korlátolt eszmék hirdetője?

Ez alkotás kegyed ajkairól jöve, ép oly visszatetsző, mint csunya a hernyó a virágzó rózsatőn.

— Oh most mindjárt meg lesz ön fogva — viszonzá élénken Mariánna — a hernyó egy rózsatőn nem visszatetsző valami, mert épen azok, melyek rózsáinkon élődnek, oly finomak, oly sima puhák s az űde tavasz leggyöngédebb zöldszinét viselik magukon.

Őn soha nem nézett meg figyelemmel egy ily hernyót, tisztelt festő ur. A hernyók közt vannak csodaszép példányok, csunyát pedig egyet sem ismerek. Minő szemmel nézné

ön az én nagyszarvu ökreimet, miután egy ily kis állatkának sem bírja elviselni jelenlétét ?

— André ur — szól most Fülöp — ön a természetbuvár, hitette volna el keresztleányával, hogy a művészet megöloje a természet iránt táplált szent érzelmeknek. Ha ugyan, akkor mondhatom, szép kis paradoxonra oktatá őt.

— Azon állítás valóban paradoxonként hangzik önnek vitatkozásában — válaszolt André — s az, mit ön tart magáról, nem kevésbé az, mint a mit Mariánna mond. Azt hiszem, ügyesebben téve fel a kérdést, a vitatkozás is jobb eredményre vezetne.

— Tegye fel tehát jól keresztatyám — szól Mariánna.

— Nó jól van, én eként értelmezem a dolgot — mond Péter Gaucher felé fordulva. — Ön azt hiszi, hogy a látásra szükséges a tudás is s magam is e véleményen vagyok; a természetbuvár jobban lát, mint egy földműves, de a művészet egészen más valami, mint a tudomány, és mielőtt megtanulnók kifejezni, éreznünk kell azt. Ezt akarta mondani Ma-

riánna. Ő azt véli, hogy ön még nem tanulmányozhatta, nem szerethette eléggé a természetet arra, hogy azt a maga nagyságában visszaadhassa. Jegyezze meg, hogy ő ép oly kevésbé látta önnek festményeit, miként én és hogy nem önnek tehetségét veti ő bírálat alá. Csak a modor és rendszer ellen van kifogása, melyet igen merésznek talál egy ily egészen fiatal egyén szájában. Ő azt hiszi, hogy nem a műteremből kell menni a szabadba tanulmányozni a természet szépségeit, hanem a szabadból a műterembe, azaz az ember nem azért tanul meg látni, mert festő, hanem azért tanul meg festő lenni, mert már tud látni. Nemde ezt akartad te mondani Mariánna?

— Tökéletesen ezt. Ön tehát igazat ad nekem keresztatyám?

— Menjünk megnézni az ökröket, szólalt fel egyszerre Fülöp, már látom, hogy itt nekem igen is eszesek az emberek.

— Menjünk, lássuk hát az állatokat, nem bánom — felelt Mariánna. — Velünk tart keresztatyám? — S felé hajolva, halkán hozzátette: Én elmegyek önökkel az istálóig s onnét visszatérek anyjához.

— Vele együtt követünk titeket, felelt Péter; de nem követte őket.

Visszatért André asszonynyal a szalomba s mondá: Hagyjuk őket magukra, hadd intézzék el a dolgot. A percz elérkezett már, midőn Mariánna határozni fog sorsa felett. Ő akarta így, ő ösztönzé őt bizalmasságra. Most Gaucher egy egészszé fogja összefoglalni mindazon bókokat és nyilatkozatokat, melyeket étkezés alatt pazarul osztogatott. Ha ez tetszik Mariánnának, a mi véleményünk felette közömbös: csak is á m e n t mondhatunk reá.

André asszony nagyon nyugtalan volt; nem akarta, hogy Péter ily hamar átengedje másnak a tért. Kényszerítette, hogy menjen ő is Mariánnáék után. Péter megígérte, hogy engedelmeskedik s aztán elvonult egészen egyedül, a kis puszta magány legbensőbb rejtekébe, hol az imént egy percznyi boldogságot s reményt élvezett. Már ujolag elveszíté ezt és tulzott szerénység miatt elhibázott egész élet-pályája keserű gunyként tűnt fel neki, egy gyermek e rögtöni győzelme előtt, kinek tán nincs semmi más érdeme, mint az önmagába vetett hit és bizalom.

Egy órai mély szomorkodás után visszatért anyjához, kit beszélgetésben talált Marcsával, gazdasszonyi dolgok felől, miközben segített ennek visszarakni a polczokra az étkező szereket s a sok csinos üvegнемüt. — Nos! szólt karonfogva Pétert s kivezette őt a kertbe, csak egyedül tért vissza?

— Nem tudom merre vannak, felelt Péter. Azt hittem itt találom őket.

— Nem jöttek be, alkalmasint még a majorban vannak.

Anya és fiu kimentek a szobából, megkerülték a szőlő-lugast. Nem látták sehol a fiatal párt.

— Most már jól láthatja anyám, hogy a hosszan tartó, magános együttlét eléggé határozó.

— Nem látom, hosszabb sétát tettek. Menj, keresd fel őket!

— Nem akartam, hogy az a színe legyen, mintha ki akarnám fürkészni lépteiket, ha pedig regényes sétát tesznek a nyír-erdőcskében, nem akarom, hogy keresésem által Mariánnára vonjam a majorbeli cselédség figyelmét.

Mindketten visszatértek a szalonba, honnét Marcsa már eltávozott volt s még egy jó negyed óráig vártak.

André asszony igen boszus és nyugtalan volt. Péter némán ült s megtörtnek látszék.

Végre belépett Mariánna egyedül. Kissé izgatottnak látszott, ámbár mosoly ült ajkain.

— Bocsásson meg édes barátnőm, szolt megölelve André asszonyt, nagyon rosszul teljesitem önök körül háziasszonyi tisztemet, de maguknak tulajdonítsák. Miért hoztak magukkal vendégül ily vállalkozó szellemű egyént.

— Vállalkozó szellemű? szolt Péter keserű gunynyal.

— Igen is az! Azt kívánja tőlem, hogy három órai együttlét után szeressem őt s menjek hozzá nőül. Ez egy kissé gyors eljárás nemde?

— Nem igen gyors, ha sikerült megnyerni beleegyezésedet s téged határozatra birni.

— Én el vagyok határozva! szolt Mariánna.

— Ugy hát, szolt Péter elkeseredve, ezennel tudtunkra adod közeli férjhez menete-

ledet. Miért nem jött be ő maga is, hogy elmondja előttünk diadalát?

— Oh! az ő diadala nagyon is szerény; elment haza.

— Tehát egyedül tér vissza Dalmorba?

— Nem oda, Parisba megy.

— Hogy bevásárolja a ruhanevet? szólt bele André asszony, ki e kifejezés alatt mint a többi falusi lakosok a menyasszonyi ajándékot értette.

— Alkalmasint valamely párisi nő számára fogja azt nemsokára megvásárolni, felelt Mariánna, mert nekem kijelentette, hogy jólakott a falusi kisasszonyokkal.

XXIII.

André asszony hirtelen felugrott helyéből s felkiáltott: — tehát vége van a dolognak!

Mariánna Péterre tekintett, ki nem tudott visszatartani egy öröm kiáltást. Örül neki keresztatyám? kérdé.

— Nem, ha te sajnálod eltávozását.

— Én nem sajnálom. Minden érdeme rész önbizalmában állott, mely tulajdon eleinte jó véleményt keltett bennem iránta.

Gondoltam magamban, hogy egy ily határozott jellemű emberrel élve, nem kellendazzal is bajlódnom, hogy a dolgok rendezésében saját akarattal is birjak, és én ezt nagyon kényelmesnek találtam; de ha az ember mindent magára vállal, és annyira bizik magában, nagyon jó ítélő tehetséggel kell birnia, és én néhány kiejtett szavából azonnal láttam,

hogy lehet neki jó szive, sok esze, s kedélyesége, hanem mákszemnyi okossággal s józan megfontolással nem bir.

Ugyan mi lenne belőlem, ki oly gyenge és semmit jelentő vagyok, egy hig velejű férj oldala mellett? Erre még csak gondolnom sem lehet, és miután Gaucher ur azon volt, hogy megtudja, miként vélekedem felőle tehát elmondtam neki azt nyiltan, leplezetlenül, miként önknek most.

— Beszél el, miként történt az egész dolog, szólj André asszony. Legelőbb hova mentetek? Az istállóba, az ökrök közt tett szerelmi nyilatkozatot neked?

— Nem, ott künn a réten, a bozót tulsó oldalán. Csodálom, hogy semmit sem hallottak kegyedék, mert jó hangosan vitatkoztunk ment közben. Mi a nyilatkozatot illeti, azt megtette volt már itt a szobában, kegyedék előtt, a jó muskotály bor hatása alatt, nem tartotta szükségesnek arra visszatérni. Egyszerre házasságról kezdett beszélni, de mivel én már tisztában voltam magammal, azonnal kijelentettem neki, hogy nem szándékom férjhez menni; ebből aztán nagy harag lett. Ugy látszik,

a bor rossz hatással van rá, ha felbosszantják. Falusi kaczérnak nevezett s szememre lobbantotta, hogy egész étkezés alatt, játékszerűen használtam őt, csak amugy dobtam ide oda, vagy megtámadtam orozva. Sőt még meglehetősen kemény szavakat is intézett hozzám, melyeket szépen eltűrtem, mert éreztem, hogy megérdemlem azokat. Kaczér voltam igen is, hazudnék ha ezt be nem vallanám: csak-hogy tetszelgésem nem őt illették, s miután titkomat be nem vallhatám neki, inkább hagytam őt vélekedni felőlem, a mint neki tetszik.

— És kit illettek tetszelgéseite? szolt André asszony, kit akartál meghódítani?

— Olyan valakit, ki nem akarja kitálalni azt, mit meg nem mondanak neki élő szóval. Hogy ez ember megértethesse magát azon valakivel, Fülöp ur rettenthetlen önbizalmával kellene birnia. Megkísérlem elsajátítani azt s csak azt ohajtottam, hogy dicséretei által felvillanyozva birjak azon bátorsággal, mely mindig hiányzott nálam; de most tanárom már eltávozott s én nem tudom, hogy valóban csinosnak és eszesnek talált-é, mert kezdek kételkedni abban.

— Mariánna, Mariánna! kiáltott fel Péter, térdre borulva keresztleánya előtt, ha te megértetted szívemet, daczára félénk tartozkodásomnak, tudom megbocsátod ezt nekem, mert eléggé megbünhödtem érette a mai napon.

— Nekem is ki kell valamiért kérnem bocsánatát, nekem is van bünöm, felelt Mariánna.

Elolvastam önnek naplójegyzeteit keresztatyám.

Kiejtette zsebéből tegnapelőtt, mialatt nekem beszélt Gaucher Fülöpről; a könyvecske ott maradt a fűvön, s visszajövet megtaláltam. Azt hittem rajz album, s vázlatokat tartalmaz, minőket ön gyakran készít séta közben. Felnyitottam, megláttam nevemet . . . s bevalljam, olvasni kezdtem, az egészet átolvastam, s csak midőn átmentem önökhöz, magammal vittem a könyvet s minden szó nélkül letettem vadásztáskája mellé az asztalra. Ebből áll vétkem.

E könyvből megtudtam, hogy ön kételkedik vonzalmamban, és hogy fájdalmas önnek nem számithatni reá. Látni akartam, hogy valjon féltékeny lesz-e az uj kérőre, ha szere-

tetre méltó kívánok és tudok lenni irányában, és most már . . .

— És most már! kiáltott fel André aszszony, keresztatyád boldog mert hiába igyekezett rejtegetni búját, én még is beláttam szivébe s kitaláltam, hogy miért ócsárolja, kárhoztatja magát annyira!

— De hisz én nem vagyok reád érdeemes, Mariánna, szólt Péter, ki rettegését nem bírta még egészen legyőzni; én nem érek annyit mint te! Te egy imádandó lény vagy, a mig én . . .

— Ne mondja el mit tart maga felől, vágott szavába élénken Mariánna; eleget mondott már előttem, mindazt mit csak ki tudott gondolni, arra, hogy elvegye kedvemet, önt szeretni, de nem sikerült.

Hat éve, hogy ezt fejembe vettem. Mikor legelőbb öure kezdtem gondolni, nem hittem, hogy ily sok ideig kelljen visszatértére várnom. De én vártam, mindig csak vártam, azon csendes türelemmel, melyet itt falun kora gyermekségünk óta meg kell szokni; végre haza érkezett, de magatartása elvette minden bátorságomat, mert jól láttam, hogy le akar

mondani a szerelemről s megtalált naplója nélkül azt hittem volna, hogy minden el van vesztve reám nézve. Erőt s bátorságot meritettem ujjal, látva, hogy akaratja ellenére is gondol reám és aztán ma reggel... két könnyecseptet láttam csillogni szemében.

Valljuk be bátran, hogy szeretjük egymást, és hogy most már lehetetlen volna nekünk egymás nélkül élni.

— Valóban lehetetlen! — felelt André Péter — mert soha két ennyire rokon lélek, mint a miénk, nem találkozott még össze. Tartozkodó, zárkozott létünkre ugyanazon nemű őszinteséggel, ugyanoly egyenes lélekkel birunk mindketten. Izléseink ugyanazok és egyaránt akadályozva érezzük magunkat mások előtt nyilvánítani azt, de egyaránt érezve szükségét, hogy egymásnak felfedezzük s közösen élvezzük ez egységet. Mindketten imádjuk a természetet, szeretjük a szabad mezőt, egymástól elválasztva, ábrándosan szerettük azt, most egyesülten elragadtatással fogjuk szemlélni! de hidd el, hogy a mi leginkább hiányzott nekünk, hiányzott mindkettőnknek, az a való szerelem, a megosztott szerelem, azon határt nem ismerő biza-

lom, mely egy más lényben egészen feltalálja hasonmását. Oly szívet ajánlok fel neked most negyven évvel, mely eddigelő csak ábrándokból táplálkozott s ily szűz szerelmet rejt magában. — Fogadd el azt mint sajátodat, mert te leszel reám nézve minden, mult, jelen, jövő boldogsága.

Már jó későre járt az idő, midőn Péter és anyja odahagyták Validát-t. André asszonynak kedve volt egy darabocskáig gyalog menni s azután felült a szekérbe s hagyta a fiatalokat követni őt, mert érezte, hogy azoknak sok mondani valójuk lesz egymásnak és Mariánna, kinek visszatérő útjára rendelkezésére állt szekere, egész Dalmorig ment keresztatyja karján, kit ismét elkezdett tegezni s egyszerűen Péternek szólitani.

— Minő éj! — szólt ez, felpillantva kedvesével együtt a csillagos égre. — Minő éltező a lég, mily balzsamot lehellő minden növény! Azt hiszem, ma este a föld is s még a kövek is érezni tudnak! Soha nem láttam ennyire tiszta fénylő csillagokat és úgy tetszik nekem, mintha egy tündéerkertben járnánk, a mely tudtunkon kívül lett ide varázsolva, ma reggel óta.

Oh! ha ennyire boldog lettem volna fiatal éveimben, bizonynal nagy költő vagy híres festő vált volna belőlem.

— Istennek hála, hogy nem lettél egyik sem — felelt Mariánna — mert akkor ugy találnád, hogy én, ki a szép dolgokhoz mitsem értek, igen alant állok hozzád képest; de így nem tudván kifejezni miért szeretem annyira a természetet, még annál jobban szeretem azt. Fülöp ur egész borzadályt keltett bennem ma, midőn oly visszatetsző tudákossággal kezdte taglalgatni azt, hogy hogyan és mit lát ő.

Nem, ennek kifejezésére nem találhatni szavakat és én azt hiszem, mentől több szót vesztegetnek reá az emberek, annál kevesebbet képesek látni. És higgy nekem Péter, a természet szépsége hasonló a szerelemhez. Az is benn a szivben él s nem kell róla igen sokat beszélni, mert kicsinyítve tűnik az fel mindig, mit az ember szóvel akar ismertetni. Midőn én ábrándozom, nem tudnám megmondani, mi megy végbe keblemben, csak azt látom, mi köztem s az ég között létezik. Én különben e részben nem jöhetek számítás alá; ha én reád gondolok, nekem úgy tetszik, hogy a te lelked lakozik bennem s én nem létezem többé.

És reám nézve ez a boldogság, a költészet, a tudomány.

Miután Mariánna felült szekérébe s haza indult, Péter felment szobájába s a következő levelet kapott asztalán, melyet Fülöp hagyott hátra.

„Kedves Andrém! Visszajöttem ide, hogy összeszedjem portékáim s azonnal indulok is útra, köszönetet mondva önnek a szives fogadtatásért, melyet házában tapasztaltam. Az nem az ön hibája, hogy csinos szomszédnője gúnyt üzött belőlem. Csak egyedül az enyém: jobban nyitva kellett volna tartanom szemeimet s ideje korán észrevennem ön iránti előszeretetét, melyet nem vallott ugyan be nekem, de melyet nem sikerült épen egész végig elrejtienie előlem. Azon esetben nem lettem volna három óra hosszat szerelmes belé; de ezek oly fajta szerelmek, melyekbe bele nem hal az ember és én jó barátja maradok önnek, valamint neki is, mert valóban kedves nő, és szivemből szerencsét kívánok önnek boldogságához.“

Másnap kihirdették a templomban az **André Péter és Chevreuse Mariánna** között kötendő házasságot.

STEIN JÁNOS

erd. muzeum-egyleti könyvárusnál kaphatók:

- Halmágyi Sándor.** Parlagi rózsák. Történeti beszélyek. 2 kötet. 8-rét. (144, 173 l.) 2 frt.
— Saphira. Történeti regény. 3 kötet. 8-rét (256, 278 l.) 2 frt 60 kr.
- Jámbor Pál.** A művészek. Regény. Kiadja K. Papp Miklós. 8-rét. (144 l.) 1 frt.
- Kriza János.** Vadrózsák. Székely népköltési gyűjtemény. I. kötet. n. 8-rét (VIII. 577 l.) 2 frt 50 kr.
Pompás díszkötésben, mozaik metszéssel 4 frt.
- Kukliné prédikációi.** Néhai megboldogult Kukli Jónás hátrahagyott irataiból összeszedte unokaöccse Kukli Jeremiás. 2. kiadás n. 8-rét (VII. 226 l.)
Gyönyörű szinnyomatu borítékban 1 frt 20 kr.
Kemény kötésben 1 frt 40 kr.
- Lesage.** Gil Blas de Santillane. Francziából fordította Benedek Lajos. 4 kötet. 60 képpel. 8-rét. (VIII. 860. l.) Diszes szinnyomatu borítékban 5 frt.
- Louvet de Couvray.** Faublas lovag kalandjai. Francziából. 8-rét (307 l.) Gyönyörű szinnyomatu borítékban 1 frt 80 kr.
- Marmier X.** A kisértő. Regény. Francziából fordította Dózsa Dániel. 12-rét. (178 l.) 1 frt.
- Mühlbach L.** Tartaroff herczegnő vagy a czárnő leánya. Történeti regény. Fordította B. 2 kötet. 8-rét. (173, 220 l.) 2 frt.
- Müller Jenő.** Mionette. Regény. Francziából fordította F. H. 12-rét (151 l.) 1 frt.

STEIN JÁNOS

erd. muzeum-egyleti könyvtárúsnál kaphatók:

- Oettinger.** Szerelmi pikantériák, a francia udvari életből. Közli Balázs Frigyes. 2. kiadás. 8-rét. (250 l.) Gyönyörű színnyomatú borítékban
1 frt 20 kr.
Kemény kötésben 1 frt 40 kr.
- Papp Miklós, K.** Caraffa és az eperjesi vértörvényszék. 2., bőv. és javított kiadás. 2 köt. 8-rét (192, 142 l.) 2 frt.
— Egy szép asszony története. Regény két kötetben. 8-rét. (IV. 189, 191 l.) 2 frt.
— Az 1735-ki zendüléstörténete. Történeti korrajz a XVIII. századból. 8-rét. (201 l.)
1 frt 20 kr.
- Sand György.** (Mme Dudevaut.) Indiana. A szerző arczképével. Francziából Récsi Emil. 2 kötet. 8-rét. (192, 184 l.) 1 frt 40 kr.
— Lélia. Regény. Francziából Récsi Emil. 2 kötet. 8-rét. (192, 226 l.) 1 frt 40 kr.
— Metella és Leone Leoni. Francziából Biró Miklós. 2 kötet. 8-rét (99, 245 l.)
1 frt 40 kr.
— Jenny húgom. Regény. Fordította Julia. Kis 8-rét. 2 kötet, füzve 2 frt.
- Sue Eugen.** Atar-Gull. Tengeri regény. Francziából Tompa Imre. n. 8-rét (186 l.) 1 frt 40 kr.
- Szathmáry Károly, P.** A kosztolányi hölgyek. Történeti regény. 2 kötet. 8-rét (168. 166 l.) 2 frt.

Nyomatott Stein J. m. kir. egyet. nyomdásznál Kolozsvárt.

